

Tankarna och känslorna kan vi prata om ändå

- En kvalitativ studie kring skolkuratorers erfarenheter och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning

Lina Bygdén & Isak Löfstrand

Handledare: Annette Sverker

We can still talk about the thoughts and feelings

- A qualitative study about school counselors experiences and knowledge of suspected eating disorders among teenage girls

Lina Bygdén & Isak Löfstrand

Tutor: Annette Sverker

Sammanfattning

Syftet med vår studie är att belysa hur skolkuratorer beskriver och konstruerar sitt förhållningssätt i situationer då de stöter på tjejer i högstadiet som misstänks ha en ätstörning. Vidare vill vi studera hur skolkuratorerna ser på vikten av kunskaper och erfarenheter av ätstörningar i det hälsofrämjande arbetet på skolan. Vår förhoppning med studien är att kunna bidra med kunskap om huruvida skolkuratorer har de kunskaper som krävs för att arbeta hälsofrämjande mot tjejer som misstänks ha en ätstörning eller om det finns behov av att vidareutveckla dessa kunskaper. För att kunna uppnå syftet med vår studie har vi analyserat vårt empiriska material genom en innehållsanalys. Vidare har vi analyserat vårt empiriska material utifrån Berger och Luckmanns socialkonstruktionistiska teori, främst genom begreppen *Typifieringar*, *Det sociala kunskapsförrådet* samt *Socialisation*. Dessa begrepp har bidragit till en djupare förståelse för hur skolkuratorernas konstruktioner av ätstörningsproblematik i högstadiet påverkar dem i sitt arbete.

De fyra teman som tar sig uttryck i analysen är “Det dolda”, “Tankarna och känslorna kan vi prata om ändå”, “Att vara uppmärksam på små saker” samt “Prioriteringarnas uttryck”. Resultaten av vår studie visar på skolkuratorernas sätt att hantera situationer där tjejer misstänks ha en ätstörning bygger i mångt och mycket på samtalet kring tjejens mående. De erfarenheter och kunskaper om dessa tjejer som beskrivs är varierande, utifrån att det är ett komplext fenomen, men också att erfarenheten kan bidra till kunskap. Skolkuratorerna anser att kunskap är viktigt framförallt vad gäller upptäckandet av en misstänkt ätstörning. I det hälsofrämjande arbetet, vilket handlar huvudsakligen om stöttning, krävs till störst del kunskap kring samtal. I det hälsofrämjande arbetet med ätstörningsproblematik i allmän bemärkelse kan det vidare finnas ett behov av mer specifik kunskap i ämnet.

Nyckelord: skolkuratorer, tjejer som misstänks ha en ätstörning, kunskaper, erfarenheter, hälsofrämjande arbete, socialkonstruktionism.

Förord

Det är en speciell känsla att få fördjupa sig i ett ämne som personligen valts efter intresse, att ställa sig frågor för att sedan ge sig ut för att försöka besvara dessa med hjälp av de professionella som arbetar med det i sin vardag. Vi vill nu passa på att tacka dem som gjort det möjligt för oss att genomföra denna studie, våra informanter. Vi vill även tacka vår handledare Annette Sverker som visat ett intresse och engagemang för vårt examensarbete då hon varit vårt bollplank och stöttepelare under processen. Till sist vill vi också rikta ett tack till riksföreningen mot ätstörningar, Frisk och Fri, som gett oss inspiration och tankeställare på olika sätt.

Norrköping, 2017

Lina & Isak

Innehållsförteckning

Sammanfattning	iii
Förord	iv
1. Inledning och problemformulering	8
2. Syfte	10
2.1 Frågeställningar	10
2.2 Avgränsningar	10
2.3 Begreppsförklaringar	10
2.3.1 Ätstörning	10
2.3.2 Tjejer	11
2.3.3 Hälsofrämjande	11
3. Bakgrund	12
3.1 Ätstörningar som fenomen	12
3.2 Behandling av ätstörningar	12
3.3 Elevhälsan och skolans ansvar	13
3.4 Akademikerförbundet SSR:s policydokument för skolkuratorer	13
4. Tidigare forskning	14
4.1 Ätstörningars uppkomst	14
4.2 Ätstörningar i skolan	15
4.3 Skolkuratorns roll	16
4.4 Kunskap bland skolpersonal.....	19
4.5 Erfarenhetsbaserad kunskap	19
4.6 Tidigare forskning i relation till vår studie.....	20
5. Teori	21
5.1 Socialkonstruktionism	21
5.2 Berger och Luckmann	21
5.3 Typifieringsscheman	22
5.4 Det sociala kunskapsförrådet.....	23
5.5 Socialisation	24
5.6 Sammanfattande teoridiskussion	24
6. Metod	26
6.1 Empiriskt material	26
6.1.1 Urval.....	26
6.1.2 Datainsamling	27
6.1.3 Skapandet av intervjuguide	27

6.1.4 Intervjuerna.....	27
6.2 Analysmetod.....	28
6.2.1 Transkribering.....	28
6.2.2 Innehållsanalys.....	29
6.3 Förförståelse	32
6.4 Etik	33
6.5 Trovärdighet och generaliserbarhet.....	34
6.6 Metoddiskussion.....	35
7. Resultat och analys.....	38
7.1 Det dolda	38
7.1.1 Upptäckandets dilemma	38
7.1.2 Ätstörningens komplexitet	40
7.1.3 Omgivningens oro	40
7.2 Tankarna och känslorna kan vi prata om ändå	41
7.2.1 Hantera problematiken.....	41
7.2.2 Den stöttande rollen.....	43
7.2.3 Yrkesrollens gränser.....	44
7.3 Att vara uppmärksam på små saker.....	45
7.3.1 Erfarenhetens lärdomar	45
7.3.2 Identifiering i olika kontexter.....	47
7.4 Prioriteringarnas uttryck.....	48
7.4.1 Skolans kultur.....	48
7.4.2 Uppdaterad kunskap.....	49
7.4.3 Hälsöfrämjande arbete.....	50
8. Slutdiskussion	52
8.1 Hur hanterar skolkuratorer situationer då de ställs inför tjejer som misstänks ha en ätstörning?	52
8.2 Hur beskriver skolkuratorer sina erfarenheter av och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning?.....	54
8.3 Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?.....	55
8.4 Kunskapsbidrag och förslag till vidare forskning	57
8.5 Avslutande kommentarer	58
9. Referenser	59
Bilaga 1	63
Bilaga 2	64

1. Inledning och problemformulering

Som tjej i högstadiet kan livet inrymma en hel del förvirring, turbulens, lycka, sorg och andra starka känslor. Denna period inrymmer även en kritisk personlig utvecklingsprocess där dessa tjejer löper en större risk för att utveckla ångestkänslor, självskadebeteenden, ätstörningar och andra typer av psykologiska bekymmer (Garcia, Lindgren & Kemmick Pintor 2011, s. 431). I Socialstyrelsens vägledning för elevhälsan lyfts även att antalet ungdomar som är missnöjda med sina kroppar har ökat markant de senaste decennierna, den hänvisar till en studie där hälften av de 15-åriga tjejer som deltog i studien upplevde att de var för tjocka. Ungdomars missnöje med sina kroppar lyfts vidare som en bidragande faktor till uppkomsten av ätstörningar (Socialstyrelsen 2016, s. 110).

Dessa ungdomar spenderar även en stor del av sin dag i skolmiljö med vänner och skolpersonal omkring sig. Stöd och vägledning från vuxna personer som de litar på vilka bidrar till att stärka deras självbild och deras relation till andra blir därmed av stor betydelse (Garcia et al. 2011, s. 430). Currin och Schmidt (2009, s. 620) argumenterar för att skolkuratorer är en av de yrkesgrupper som befinner sig i en unik och viktig position för att identifiera ungdomar som är i ett begynnelsestadium av en ätstörning. Detta begynnelsestadium kan även vara ett kritiskt läge att vara uppmärksam på då en ätstörning kan bli allt svårare att behandla och mer mödosam för personen som är drabbad av den vartefter den utvecklas och intensifieras (Currin & Schmidt 2005, s. 611).

I tidigare forskning gjord i början av 90-talet kring skolkuratorers kunskaper om ätstörningar och deras syn på sin roll i förhållande till detta fenomen framgick det att skolkuratorernas kunskaper om ätstörningar var bristfälliga. Det framgick även att de ansåg att deras åtagande låg i att hjälpa eleven med att få professionell hjälp samt att finnas där för eleven som ett stöd både under och efter att eleven fått professionell hjälp med detta (Price, Desmond, Price & Mossing 1990, s. 2). I en studie som följer upp den föregående 20 år senare med liknande ansats visade det sig att det inte skett någon signifikant förändring i skolkuratorers kunskaper kring ätstörningar. Det framgår även att skolkuratorerna i denna studie fortfarande inte såg det som sin arbetsuppgift att behandla denna problematik (Harshbarger et al. 2011, s. 134). Den forskning som är gjord på detta område är dock av en mindre kvantitet och utifrån vad vi har hittat då vi gått igenom det tidigare forskningsläget är den i princip uteslutande från USA och Storbritannien.

Akademikerförbundet SSR, vilket är det fackförbund som de flesta skolkuratorer är en del av, har dock utvecklat ett policydokument för skolkuratorer. I detta dokument ges en beskrivning av vad skolkuratoren bör ha för arbetsuppgifter på skolan vilket bland annat är att: "Medverka till att skolan arbetar hälsofrämjande och förebyggande mot psykisk ohälsa, mobbing, kränkande behandling, diskriminering och trakasserier" (Akademikerförbundet SSR 2015, s. 7). Ätstörningar kan här ses som en problematik vilken inryms i den psykiska ohälsan. Akademikerförbundets SSR:s policydokument är, utifrån vår research, det närmsta vi kan komma riktlinjer för arbetet med ätstörningar i skolan. Med utgångspunkt i detta har vi valt att fokusera på skolkuratorns kunskaper om och erfarenheter av ätstörningar i sin hälsofrämjande roll i förhållande till tjejer som misstänks ha en ätstörning. Den forskning som finns har i princip uteslutande omfattat tjejer i skolan varpå även vi har valt att ha denna ansats som en

del av vårt syfte men vårt syfte har primärt skolkuratorns perspektiv i fokus.

Det finns i dagsläget inte några rikstäckande styrdokument som definierar skolkuratorns arbetsbeskrivning. Enligt Socialstyrelsens vägledning för elevhälsan (2016, s. 25) utförs psykosociala insatser i skolan vanligtvis av skolkuratorer som arbetar enligt övergripande uppdrag som finns angivna i de enskilda skolornas styrdokument. Skolkuratorns roll i det sociala arbetet är något som diskuterats och berörts i ett flertal vetenskapliga studier där det skolkuratoriva arbetets legitimitet och autonomi har ifrågasatts (Isaksson 2014, s. 47). I dessa studier har skolkuratorerna själva upplevt att det finns ett behov av att komplettera de generella kunskaper de har inom sitt område med mer specifika kunskaper både på individ- och gruppnivå (Isaksson 2014, s. 56). Dessa behov ligger även i linje med de övergripande mål som beskrivs i Akademikerförbundet SSR:s policydokument. Där framgår det att skolkuratoren ska tillföra kompetens i socialt arbete i skolan samt att bidra med insatser i socialt och psykosocialt arbete på individ-, grupp-, organisations- och samhällsnivå (Akademikerförbundet SSR 2015, s. 6).

Det rådande forskningsläget inom socialt arbete i Sverige som berör skolkuratorns roll och arbetsbeskrivning motiverar vårt ämnes relevans för det sociala arbetet som forskningsfält. Sett till forskningsläget inom socialt arbete i Sverige som belyser skolkuratorns perspektiv på arbetet med ätstörningar blir även vårt val av ämne inom det sociala verksamhetsfältet samt placeringen av det i en svensk kontext av relevans. Vi anser även att det finns ett behov av att utöka kunskapsläget i allmänhet och svensk forskning i synnerhet gällande omsättningen av kunskaper och erfarenheter i det sociala arbetet på skolan i relation till ätstörningar. Detta blir således ett motiv för vad vi vill uppnå i syftet med vår studie.

Skolkuratorer befinner sig i en position där de kan hamna i situationer där en tjej misstänks ha en ätstörning och där det hälsofrämjande arbetet gentemot dessa tjejer aktualiseras. Att upptäcka detta i ett tidigt stadie är även av stor vikt med tanke på att vartefter en ätstörning utvecklas och intensifieras kan detta leda till allvarliga konsekvenser såsom hypokalemi och depression. En långt gången ätstörning kan i slutändan även ligga i grund för att en person tar sitt eget liv (Currin & Schmidt 2005, s. 611). Hur skolkuratorer beskriver sina kunskaper om och erfarenheter av tjejer som misstänks ha en ätstörning och deras syn på vikten av dessa i det hälsofrämjande arbetet anser vi därmed vara en viktig aspekt att belysa. Vår förhoppning med studien är att kunna bidra med kunskap om huruvida skolkuratorer har de kunskaper som krävs för att arbeta hälsofrämjande mot tjejer som misstänks ha en ätstörning eller om det finns behov av att vidareutveckla dessa kunskaper.

2. Syfte

Syftet med vår studie är att belysa hur skolkuratorer beskriver och konstruerar sitt förhållningssätt i situationer då de stöter på tjejer i högstadiet som misstänks ha en ätstörning. Vidare vill vi studera hur skolkuratorerna ser på vikten av kunskaper och erfarenheter av ätstörningar i det hälsofrämjande arbetet på skolan.

2.1 Frågeställningar

- Hur hanterar skolkuratorer situationer då de ställs inför tjejer som misstänks ha en ätstörning?
- Hur beskriver skolkuratorer sina erfarenheter av och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning?
- Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?

2.2 Avgränsningar

En avgränsning vi har gjort som är genomgående synlig i vår studie är att vi har valt att fokusera på skolkuratorernas beskrivningar av kunskaper och erfarenheter i förhållande till tjejer som misstänks ha en ätstörning. Vi har valt just tjejer som "misstänks ha" en ätstörning med hänsyn till att de som redan har en fastställd diagnos redan har fångats upp och fått professionellt stöd i att behandla problematiken vilket framgår av både tidigare forskning och vårt empiriska material att skolkuratorer inte gör. Vi har nämnt ovan att vi gjort avgränsningen till "tjejer" och därmed valt bort killar i vår ansats. Detta har vi gjort med utgångspunkt i den tidigare forskning som finns på området. En annan anledning till att vi gjort detta är det stora antalet tjejer som uttrycker ett missnöje över sina kroppar (Socialstyrelsen 2016, s. 110). Vi anser även att denna avgränsning bidrar till en mer koncentrerad ansats då vi utgår ifrån att ätstörningar i flera avseenden kan uttrycka sig på olika sätt för killar respektive tjejer då kroppsidealen kan skilja sig signifikant mellan dessa grupper (González et al. 2015, s. 870-871).

För ytterligare avgränsningar, se kapitlet där vi presenterar vår *Metod* (s. 26).

2.3 Begreppsförklaringar

2.3.1 Ätstörning

I Socialstyrelsens och Skolverkets vägledning för elevhälsan (2016, s. 110) definieras ätstörningar följande: "Ätstörningar kan definieras som en ihållande störning i ätbeteendet som påtagligt försämrar fysisk hälsa eller psykosocialt fungerande och som inte är sekundär till någon känd medicinsk åkomma eller någon annan psykisk störning". Vi har valt att utgå ifrån en definition som Frisk & Fri (2017) formulerat, och därmed använda oss av begreppet ätstörningar på ett övergripande plan som därmed kan innefatta flera möjliga diagnoser som anorexia, bulimi och ospecificerade ätstörningar. Vår syn på ätstörningar, i enlighet med definitionen av Frisk & Fri (2017), är att det främst handlar om olika tankemönster och starka känslor kring kroppsideal, mat och ätande. Vidare anser vi att fenomenet inte alltid är synligt,

vad gäller kropp och vikt, utan att det handlar om en inre process. Vårt fokus ligger därmed inte på de medicinska aspekterna av en ätstörning utan inriktar sig på de psykosociala aspekterna som både kan vara påverkansfaktorer men också en konsekvens av ätstörningen.

2.3.2 Tjejer

Anledningen till att vi valt att använda oss av ordet tjejer när vi talar om eleverna med misstänkt ätstörning är vilken betydelse vi tillskriver ordet. Vi anser att det passar bäst in på elever i högstadiet. Vi har under processen diskuterat hur olika ord kan påverka intrycket läsaren får och är medvetna om att detta kan ses som en smaksak. Vi valde att inte använda ordet flickor då detta för oss lät som ett begrepp som passar bättre för en yngre målgrupp. Vi tror även att det skulle kunna tolkas nedlåtande eller ha en slags maktpåverkan. Vidare var kvinnor ett ord som diskuterades, men vår egen erfarenhet sa oss att de flesta under högstadiet inte själva definierade sig själva som kvinnor samt att denna ålderskategori vanligtvis inte benämns kvinnor i vardagligt tal. (Lövgren 2016)

2.3.3 Hälsofrämjande

Skolverket (2014, s. 10) har klargjort att begreppet hälsofrämjande generellt fokuserar på arbete med friskfaktorer, samt att detta kan ske utifrån olika perspektiv beroende av profession. Det övergripande målet med att arbeta hälsofrämjande är att bistå personer att uppnå hälsa, välbefinnande eller livskvalitet (Medin & Alexanderson 2000, s. 113). Medin och Alexanderson (2000) redogör för många olika definitioner av begreppet hälsofrämjande, det vi tycker bäst förklarar hur vi ser på begreppet är en definition av Nordenfelt (1994, s. 109). Denna definition innebär att hälsofrämjande ses som åtgärder som görs för att förbättra eller bibehålla hälsa hos någon. I detta ser vi att skolkuratorns stöd för elever kan vara en del i ett hälsofrämjande arbetssätt. Det vi menar när vi använder ordet hälsofrämjande är således allt en skolkurator gör för att förebygga att tjejer utvecklar en ätstörning samt allt som görs för att stötta tjejer som misstänks ha en ätstörning.

3. Bakgrund

Nedanstående kapitel kommer ge en överblick över fenomenet ätstörningar samt presentera den koppling vi ser att skolan har till fenomenet. Vi kommer redogöra för behandling av ätstörningar, elevhälsan och skolans ansvar samt beskriva Akademikerförbundet SSRs riktlinjer för skolkuratorer.

3.1 Ätstörningar som fenomen

Ätstörningar som fenomen är inget nytt för vår tid utan kan enligt vissa forskare spåras tillbaka till 1600-talet (Prestjan 2001, s. 109). Larsson (2001, s.91) har vidare tittat närmare på den historiska bakgrunden för ätstörningar och självsvalt och menar att det finns belägg för att ätstörningen anorexia konstruerats som ett sjukdomsbegrepp sedan slutet av 1800-talet. Fenomenet självsvalt vilket har likheter med det som idag kallas ätstörningar har dock funnits i historien under en längre period och forskare började illustrera kliniska observationer av detta fenomen redan under tidigt 1800-tal. (Prestjan 2001, s. 117). Självsvalt och ätstörningar kan vidare förstås som socialt och kulturellt konstruerade fenomen där mat och ätande har varit omgärdat av skiftande sociala regler och kroppsideal som varierat mellan olika tidsepoker (Prestjan 2001, s. 115). Vidare ser vi att ätstörningar även faller väl innanför ramen för hur Loseke (2003, s. 6) definierar ett socialt problem. Loseke beskriver ett socialt problem som ett ohållbart tillstånd vilket omfattar fler än några få personer, att det gör skada, och att det finns uppfattningar om att det är möjligt och önskvärt att förändra detta tillstånd (ibid.).

3.2 Behandling av ätstörningar

Vi har inte funnit någon generell arbetsbeskrivning för hur ätstörningsproblematik ska bemötas av professionella i allmänhet och skolkuratorer i synnerhet Sverige. Även om det inte finns några styrande dokument finns däremot övergripande mål för hur elevhälsan ska arbeta mot psykisk ohälsa (Socialstyrelsen 2016, s. 25) vilket vi nämnt tidigare i *Inledningen* (s. 8). Internationell forskning redogör också för vilken roll kuratorer kan ha i processen. En studie gjord i USA visar att de tillfrågade skolkuratorerna inte främst såg det som sin roll att behandla ätstörningsproblematik, och det vanligaste sättet att hantera dessa elever var att remittera dem vidare till specialistvård (Price, Desmond, Price & Mossing 1990, ss. 3-4).

I Sverige är Barn -och Ungdomspsykiatri, BUP, denna remissinstans. Då en tjej remitterats till BUP, görs en bedömning av tjejens situation. Ett samtal hålls där frågor rörande kroppsuppfattning, matvanor och träning är i fokus. Bedömningen innehåller även en medicinsk kontroll av tjejen samt ett samtal med föräldrar eller andra anhöriga för att kunna väga in fler perspektiv. Behandlaren kan sedan utforma insatserna i samråd med tjejen och föräldrarna. Enligt BUP finns det många olika behandlingar av ätstörningar. Det som är gemensamt för de flesta drabbade är att nya rutiner kring matvanorna behöver skapas. Samtal kring ätstörningen sker både enskilt och gemensamt i familjen tillsammans med den behandlare som har ansvar för tjejen. Detta beror på att familjen och det sociala nätverket anses vara ett viktigt stöd. Utöver BUP kan behandling på en specialiserad ätstörningsenhet bli aktuellt, dessa kan ha lite olika inriktningar för var fokus ligger. Efter att en ätstörning behandlats kan ytterligare samtal på BUP erbjudas, detta gäller dock endast dem som har någon annan form av problematik vid sidan av sin ätstörning. (Barn -och Ungdomspsykiatri

2015).

3.3 Elevhälsan och skolans ansvar

Enligt skollagen (2010:800) 2 kap. 25§ är det skolans skyldighet att tillgodose elevernas behov av psykologiska, psykosociala samt medicinska insatser genom bland annat närvarande skolkurator och skolsköterska. Professionerna som arbetar inom elevhälsan ska ha som mål att allt de gör är hälsofrämjande och ses därmed som ett förebyggande arbete. Skolans rektor har som ansvar att möjliggöra samverkan mellan professionerna inom elevhälsan i syfte att främja elevernas hälsa (Socialstyrelsen 2016, s. 24). Professionerna inom elevhälsan har även ansvar att samarbeta med resterande personal inom skolan i ett arbete att upptäcka ätstörningar. I detta samarbete ingår att ge information samt stötta exempelvis lärare som har mer kontinuerlig elevkontakt i att se tecken på ätstörningar (Socialstyrelsen & skolverket 2016, s. 111). Målet är främst att hindra att eleverna påverkas negativt i sitt skolarbete, vilket en ätstörning kan komma att göra både kroppsligt och mentalt (ibid).

3.4 Akademikerförbundet SSR:s policydokument för skolkuratorer

Akademikerförbundet SSR publicerade år 2015 ett policydokument med syftet att kvalitetssäkra och utveckla kvaliteten i elevhälsoarbetet samt att värna om elevers rätt till stöd i sitt lärande och i sin sociala och emotionella utveckling (Akademikerförbundet SSR 2015, s. 5). I detta policydokument går det dels att finna övergripande mål som definierar skolkuratorns uppdrag på skolan (Akademikerförbundet SSR, 2015, s. 6) samt ett förslag till en samlad arbetsbeskrivning som definierar skolkuratorns arbetsuppgifter på skolan (Akademikerförbundet SSR 2015, s. 7). Det är utifrån detta policydokument vi utgått ifrån då vi använder oss av begreppet "hälsofrämjande arbete" och detta dokument är som vi beskriver i *Inledningen* (s. 8) det närmsta, utifrån vår research, som går att komma riktlinjer för hur det skolkuratoriva arbetet på skolan med ätstörningar bör se ut.

4. Tidigare forskning

Nedan kommer vi att presentera tidigare forskning som vi anser har relevans för vårt ämne och syftet med vår studie. Vi har delat upp forskningen under rubrikerna *Ätstörningars uppkomst*, *Ätstörningar i skolan*, *Skolkuratorns roll*, *Kunskap bland skolpersonal* samt *Erfarenhetsbaserad kunskap*.

Vårt tillvägagångssätt då vi tog fram denna forskning var att använda oss av *UniSearch* vilket är en söktjänst utvecklad av Linköpings Universitet som innehåller de flesta av Linköpings Universitetsbiblioteks resurser. I denna söktjänst valde vi att specificera vår sökning så att alla artiklar vi använt oss av är "peer-reviewed" vilket innebär att de genomgått en granskningsprocess av andra forskare innan de publicerats.

Vi har även utgått ifrån "social work" som ämnesval då vi gjort samtliga sökningar, men vi har även använt oss av forskning som den ursprungliga artikeln vi läst har refererat till. Vid användningen av *UniSearch* har vi utgått ifrån att använda oss av termerna "School counselors" och "eating disorder" i samtliga sökningar, dessa termer har vi kombinerat med följande sökord för att samla in forskning som har relevans för vår studie: *school social work*, *eating disorders*, *early stages*, *adolescent girls*, *role*, *prevention*, *health promotion*, *experienced-based knowledge*.

4.1 Ätstörningars uppkomst

Mycket forskning kring ätstörningar har bedrivits inom det medicinska fältet där kunskapen har en annan epistemologisk ansats än det samhällsvetenskapliga fältet, och där psykosociala eller sociokulturella faktorer inte tagits i beaktning i någon vidare utsträckning. Detta har inneburit att forskningen kring ätstörningar i stor utsträckning inte sett människan i sitt sociala sammanhang (Prestjan 2001, s. 111). Garner & Garfinkel (1980, s. 647) var några av de första forskarna som valde att fokusera mer på de sociokulturella aspekterna av ätstörningar. Deras forskning bygger på en föreställning om att den sociala miljön kan påverka sjukdomsuppkomst vilket skiljer sig från den tidigare synen som representeras av medicinforskningen. Garner & Garfinkel (1980, ss. 652-653) visar indikationer på att de grupper som är överrepresenterade för att utveckla ätstörningar är tjejer som ägnar sig åt modellande och dans där vikten av att vara smal är påtaglig för utförandet av dessa aktiviteter. I detta utförande är även förväntningarna och den press som ställs på utförandet ytterligare aspekter som gör att dessa tjejer kan ses som särskilt sårbara för att utveckla ätstörningar. På senare tid har fler forskare börjat intressera sig för sociala faktorer påverkan på hur ätstörningar uttrycker sig i samhället. Halvarsson (2000, s. 2) har ägnat sin avhandling åt att studera fenomenet utifrån attityder, strategier och riskfaktorer hos unga tjejer. Halvarsson (2000, s. 47) framhäver att bantningsbeteende och en önskan om att vara smalare kan initieras redan vid 7-års ålder och att dessa beteenden förknippade med störda ätmönster leder till en mer ohälsosam relation till mat och ätande. Halvarsson (2000, s. 14) belyser även att de riskfaktorer som är nära associerade med ätstörningar har många sociala beröringspunkter. Halvarsson menar här på att sociokulturella faktorer såsom media och förhållningssättet till detsamma spelar en viktig roll, men även att familjesituationen och huruvida familjen får socialt stöd från socialtjänsten eller inte visar sig ha en inverkan på utvecklingen av

ätstörningar där förekomsten av ätstörningar är större hos de som får socialt stöd från socialtjänsten.

I begynnelsen av en ätstörning syns ofta inga symptom på ett tydligt sätt för omgivningen enligt Carney & Scott (2012, s. 294). Detta är något som även Couturier & Lock (2006, s. 212) framhållit, de menar att detta beror på att ätstörningen ofta inrymmer en förnekelse hos den drabbade. Ätstörningar kan även vara starkt präglade av ett hemlighållande. Detta hemlighållande är inte bara gentemot vänner och familj. Att ungdomar döljer sanningen för sig själva leder i sin tur till att det blir svårare för dem att identifiera de symptom som följer av en ätstörning. En avsaknad av medvetenhet om sin ätstörning gör det dessutom svårare för ungdomarna att aktivt söka hjälp för detta. (ibid.).

4.2 Ätstörningar i skolan

Mycket av den forskning som undersöker ätstörningar hos tjejer i mellan- och högstadiet fokuserar på förebyggande metoder och diskuterar dess effekt samt vilka metoder och interventioner som skulle kunna ha bäst effekt. Det preventiva arbetet i skolan gentemot ätstörningar som presenteras nedan har dessvärre haft begränsad effekt där de försök som gjorts har inte visat någon signifikant minskning av de riskfaktorer som relateras till ätstörningar.

Rohde et al. (2014) har i sin studie fokuserat på det förebyggande arbetet i form av interventioner där tjejer i mellanstadiet fick i uppgift att diskutera kroppsideal, bantning, missnöje med sina kroppar och ätstörningsrelaterade symptom. Två studier utfördes på två olika grupper av 12-åriga flickor men i resultatet redovisas att de inte fann några signifikanta indikatorer på att effekterna av dessa interventioner har en ihållande effekt efter att uppföljningen av studien gjordes (Rohde et al. 2014, s. 490). Dessa resultat pekar mot att det finns ett behov av större satsningar mot att förbättra effekternas kontinuitet genom att förenkla konceptet för att öka förståelsen av vad som diskuteras i dessa interventioner med en starkare betoning på att utmana det rådande kroppsidealet i den skolmiljö som tjejerna befinner sig i (Rohde et al. (2014, s. 491).

Abascal, Bruning Brown, Winzelberg, Dev & Taylor (2003, s. 2) har studerat förebyggande metoder i skolan i förhållande till ätstörningar utifrån olika riskgrupper. Syftet med deras studie var att analysera ett förebyggande program för alla studenter, men att speciellt fånga upp dem som hade högre risk att utveckla ätstörning. Metoden för denna studie var att testa ett online-program som elever i åldrarna 13-16 fick genomgå. Eleverna delades upp i olika grupper utifrån vad de svarat på ett test som handlade om deras förhållande till sin figur och vikt. Därefter jämfördes olika grupper. Det fanns en högriskgrupp, en lågriskgrupp och en kombinerad grupp. Online-programmet gick ut på diskussioner inom grupperna där alla deltagare var anonyma för varandra och visste inte heller om vilken grupp de tillhörde (Abascal et al. 2003, s. 4). Resultaten av dessa diskussioner visade på att högriskgruppens kommentarer var mer positiva än hos högriskdeltagarna i den kombinerade gruppen. Även i lågriskgruppen var kommentarerna mer positiva än när gruppen var blandad (Abascal et al. 2003, s. 8).

Precis som för Rohde et al. (2014) fann Abascal et al. (2003, s. 8) inget signifikant samband mellan deltagande i programmet och en förbättrad kroppsuppfattning. Däremot lyfter Abascal et al. att resultatet visar på att det är bra att dela upp grupperna för att skapa en positiv miljö som är anpassad efter olika riskgrupper (ibid.). Detta blir således något som kan tas i beaktning för vidare preventivt arbete med ätstörningar i skolan. Resultatet visade även på att eleverna hade fått utökade kunskaper om ätstörningar och även i attityder och beteenden relaterade till ätstörningar vilket även framhäver studiens validitet och ett positivt utfall.

Att genomföra preventivt arbete mot ätstörningar i skolan medför dock vissa risker. Carter, Stewart, Dunn & Fairburn (1996, s. 167) har i sin studie utvärderat sex skolbaserade preventionsprogram med liknande innehåll. I studien framgår inte bara att dessa program inte haft någon signifikant långvarig effekt utan även att det finns en risk att dessa program som utvärderats i studien kan ha förstärkt oron för vikt och ätstörningsrelaterade tankemönster hos de elever som är mest sårbara för detta vilket vidare skulle kunna uppmuntra dessa till ett ätstört beteende.

4.3 Skolkuratorns roll

Tidigare forskning kring skolkuratorns roll i förhållande till ätstörningar är som vi nämnt tidigare av mindre kvantitet. Utifrån den tidigare forskningen om skolkuratorns roll i förhållande till ätstörningar som vi presenterar nedan bör det även tas i beaktning att synen på skolkuratorns yrkesroll och det skolsociala arbetet kan skilja sig åt i olika länder. En stor del av den forskning vi hittat är gjord i USA och Storbritannien och det råder en brist på forskning som är gjord i Sverige. Trots detta anser vi att internationell forskning om hur skolkuratorns yrkesroll i förhållande till ätstörningar kan vara till hjälp då det ändå finns ett flertal gemensamma faktorer i hur skolkuratorer ställs inför denna problematik oavsett kontext. Vi har bland annat funnit i den internationella forskningen som presenteras nedan att både individuella samtal, gruppssamtal samt samverkan med andra yrkesprofessioner är flera exempel på situationer som en skolkurator ställs inför oavsett i vilket land och på vilken skola som denne arbetar.

Carney och Scott (2012, s. 290) lyfter i sin forskningsöversikt att skolkuratorer inte har adekvat utbildning för att behandla problematiken och diagnostisera elever men att de ändå kan spela en viktig roll i att upptäcka fenomenet, kontakta andra professionella, stötta elever och följa upp insatser som elever fått för att på så sätt främja elevernas hälsa och värna om deras sociala miljö i skolan. Detta understryks även av Currin och Schmidt (2009, s. 620) som menar på att skolkuratorer befinner sig i en unik position för att identifiera ungdomar som är i ett begynnelsestadium av en ätstörning. Detta begynnelsestadium uttrycker även Currin och Schmidt (2009, s. 611) som ett kritiskt läge att vara uppmärksam på då en ätstörning kan bli allt svårare att behandla och mer mödosam för personen som är drabbad av den vartefter den utvecklas och intensifieras (Currin & Schmidt 2005, s. 611).

Skolkuratorns roll i förhållande till ätstörningar är även något som lyfts av Price, Desmond, Price och Mossing (1990, s. 1). I denna studie har skolkuratorer blivit frågade vad de vet om ätstörningar. Utifrån resultatet framgick det att skolkuratorerna som deltog i denna studie ansåg att de hade de kunskaper som krävdes för att sköta sitt arbete och att deras roll inte var att behandla ätstörningen. Skolkuratorerna ansåg att deras åtagande snarare låg i att hjälpa

eleven med att få professionell hjälp samt att finnas där för eleven som ett stöd både under och efter att eleven fått professionell hjälp med detta (Price et al. 1990, s. 2). Denna studie är förhållandevis gammal, dock har Harshbarger et al. (2011, s. 131) i sin studie utgått från den föregående och undersökt huruvida skolkuratorernas kunskaper om ätstörningar har förändrats efter 20 år. I denna studie framgår det att trots den ökade prevalensen för ätstörningar från år 1990 och framåt finns det fortfarande felaktiga uppfattningar bland skolkuratorer kring ätstörningssymptom och hur ätstörningar uttrycks. Likt den föregående studien ansåg även skolkuratorerna att det inte var deras roll att behandla ätstörningen utan att deras ansvar låg i att rapportera misstankarna om ätstörningen till elevens föräldrar (Harshbarger et al. 2011, s. 134). Vidare argumenterar Harshbarger (2011, s. 135) för att utbildningen till skolkuratorsyrket behöver baseras på en starkare kunskapsgrund och inkludera primärt och sekundärt förebyggande arbete mot ätstörningar, att samtala med elever i riskzonen för detta, att hantera förnekelse samt att göra lämpliga remitteringar i given situation.

Tidigare forskning kring socialarbetarens roll i allmänhet i förhållande till ätstörningar är även den relativt liten. Wilson (2004, s. 151) är en av de forskare som undersökt detta och styrker i sin studie den allmänna bilden av att de flesta som drabbas av en ätstörning är just kvinnor. Wilson argumenterar för att socialarbetare främst stöter på denna problematik i form av studier som inrymmer kvinnors psykiska hälsa och framför allt vid familjerådgivning och situationer där råd och stöd är aktuellt. I denna diskussion menar Wilson (2004, s. 152) vidare att när fenomenet förstås utifrån en kulturell diskurs istället för en psykiatrisk eller medicinsk diskurs kan fenomenet även placeras i en historisk, social och politisk kontext och således problematisera den normativa synen på att sådan problematik beror på individen. Med utgångspunkt i detta menar Wilson (2004, s. 152) att ätstörningar och självsvält bör finnas på det sociala arbetets agenda eftersom att det är en politisk och omstridd fråga som odiskutabelt är relaterad till klass, kön och etnicitet. Socialarbetare skulle i denna fråga kunna utmana dominanta och förtryckande diskurser och bidra med en bredare analys av problematiken som omfattar både individ och samhälle (Wilson 2004, s. 152).

Något det däremot finns en större kvantitet forskning om i förhållande till skolkuratorns roll är relationen mellan skolkuratorn och eleverna samt annan skolpersonal. I en forskningsöversikt av Bowers och Lemberger (2016, s. 56) framställs relationen som av stor vikt. Bowers och Lemberger (2016, s. 60) hittar stöd i tidigare forskning för att förändringar i utfallet oavsett problematik gynnas av en god relation mellan skolkuratorn och personen som söker stöd hos denne, vilket i detta fall kan innefatta både elever och lärare. Vidare lyfter Bowers och Lemberger (2016, s. 64) även vikten av en god relation mellan skolkuratorn och annan personal på skolan för att nå fram till alla elever och för att olika program och interventioner ska leda till ett så bra resultat som möjligt.

Vikten av goda relationer framhålls även av Holland (2015, s. 244) i en studie där fokus låg på att analysera hur skolkuratorer respektive elever upplever relationen dem emellan. Holland (2015, s. 245) lyfter vikten av att skapa en förtroendefull relation och menar på att elever inte känner sig lika manade att ha samtal med skolkuratorn, ställa frågor och ta till sig deras råd om de inte känner ett förtroende för skolkuratorn de pratar med. Att förtroendet mellan elev och skolkurator är betydelsefullt i relationen dem emellan kan förstås som något uppenbart och vikten av dessa kan visa sig i konkreta situationer där en elev söker hjälp för akademisk rådgivning men istället får responsen att det är något som denne redan blivit informerad om och som denne enligt skolkuratorn redan borde veta (Holland 2015, s. 253). Elever på denna skola hade även uttryckt att de blev bombarderade med information men att de upplevde att de

inte fick tillräckligt med praktisk hjälp (ibid.). Denna studie visar vidare på vikten av skolkuratorns bemötande och att olika förväntningar från både skolkuratoren och eleverna kan skapa ett sämre förtroende dem emellan vilket i sin tur påverkar relationen och elevens tillgång till socialt kapital i skolan (Holland 2015, s. 257).

Tidigare har vi redogjort för att skolkuratorer är en yrkesgrupp inom det sociala arbetet som i sin arbetsvardag kan komma väldigt nära tjejer som misstänks ha en ätstörning. Skolkuratorerna ingår i elevhälsan som sedan år 2010 även fått en större betydelse inom skolvärlden genom en ny skollag (SFS 2010:800). Trots detta menar Isaksson (2014, s. 47) på att skolkuratorns roll är vagt definierad och att en avsaknad av styrande dokument kring skolkuratorers arbetsbeskrivning upplevs påverka hur deras handlingsutrymme i form av att det skolkuratoriva arbetets legitimitet ifrågasätts. Detta skapar i sin tur en uppgiftsosäkerhet och sämre förutsättningar för att skolkuratoren ska kunna hävda sin rätt att utföra ett visst arbete (Isaksson 2014, s. 47).

Agresta (2004, s. 151) belyser skolkuratorns arbetssituation utifrån vilka arbetsuppgifter skolkuratorer rapporterar att de spenderar mest tid på och även vad de själva upplever är deras uppgift att arbeta med. Resultaten av denna studie visade på att de skolkuratorer som deltagit i studien uttryckte att de inte önskar att lägga lika mycket tid på studievägledning och högskolerådgivning som de gjorde för tillfället (Agresta 2004, s. 157). Skolkuratorerna uttryckte även att de skulle vilja spendera mer tid på individuell konsultation och gruppkonsultation (ibid.). Individuell konsultation och gruppkonsultation är arbetsuppgifter som kan likställas med den hälsofrämjande yrkesroll som skolkuratorer kan ha på en skola. Däremot leder intresset från skolkuratorerna att utöka mängden av dessa arbetsuppgifter vidare till en diskussion om en potentiell konkurrenssituation om vilka arbetsuppgifter skolkuratoren ska ta sig an och vilka övrig personal på skolan ska ansvara för (Agresta 2004, s. 161).

Tatar och Bekerman (2009, s. 187) har i sin studie undersökt just denna interprofessionella samverkan mellan personal på skolan i förhållande till hur de respektive yrkesgrupp uppfattar elevers problematik. Resultaten av studien visade på att hälften av alla skolkuratorer och mer än en fjärdedel av lärarna uppfattade elevernas problem som förankrade i individen. Lärarna hade även nämnt föräldrarna samt undervisningsmiljön som en påverkande faktor medan skolkuratorerna fokuserade mer på att problemen kan relateras till ett identitetsskapande och ett sökande efter tillhörighet (Tatar & Bekerman 2009, s. 189). Dessa resultat understryker vikten av samverkan mellan lärare och skolkuratorer med hänsyn till att lärarna har svårt att möta elevens sociala och emotionella behov och samtidigt skapa en bra undervisningsmiljö samtidigt som skolkuratorerna är belastade med ett flertal parallella arbetsuppgifter och åtaganden. Samarbete mellan skolkuratorer och lärare måste således vara välfungerande för att skapa en trygg miljö för eleverna (Tatar & Bekerman 2009, s. 190).

I relation till tjejer i skolan som misstänks ha en ätstörning menar Agresta (2006, s. 52) att skolkuratorer och andra som jobbar med skolsocialt arbete skulle dra nytta av att utöka sitt lärande om olika konsultationstekniker och förståelsen för olika diagnoser för att stärka sin professionella identitet och yrkesprofessionella autonomi. Ett förtydligande av dessa roller skulle således kunna minska den uppgiftsosäkerhet som nämnts ovan och vidare framhäva skolkuratorns hälsofrämjande yrkesroll gentemot dessa tjejer.

4.4 Kunskap bland skolpersonal

En del av den tidigare forskning vi studerat visar på att prioriteringar kan påverka hur samverkan mellan personal på skolan och individinriktade insatser mot elever ter sig (Agresta 2004, s. 154). Isaksson (2014, s. 56) lyfter detta utifrån att skolkuratorer upplever att det finns ett behov av att komplettera de generella kunskaper de har inom sitt område med mer specifika kunskaper både på individ- och gruppnivå. Utökade specifika kunskaper kan vidare leda till att skolkuratoren känner sig tryggare i sitt arbete med elever som har en specifik problematik. Detta kan ses som en prioriteringsfråga utifrån vad skolan anser är av störst behov för tillfället, vilket får följderna att individinriktade insatser begränsas som en följd av nedskärningar i skolans budget (Isaksson 2014, s. 56).

Carney och Scott (2012, s. 291) belyser vikten av specifika kunskaper kring ätstörningar utifrån att ätstörningar kan vara både svåra att upptäcka och bemöta för skolkuratorer eftersom att de inte kan ses som absoluta utan snarare som att de finns på ett kontinuum. Carney och Scott (2012, s. 291) menar på att kuratorns bedömning för när ett ingripande bör ske samt i vilka lägen ett samarbete med andra professioner behövs därför blir en utmaning vilken ställer krav på skolkuratorns förståelse för och kunskaper om sådan problematik.

Vilka områden som prioriteras i skolan är i mångt och mycket en ledningsfråga. Iachini, Pitner, Morgan och Rhodes (2015, s. 40) har i sin studie fokuserat på vad rektorer från olika skolor uttrycker bör prioriteras då det handlar om att förbättra skolmiljön för både skolpersonal och elever. Resultaten av denna studie visade på att det som rektorerna ansåg vara det största behovet både för skolpersonal och elever låg i beteendet och den psykiska hälsan, rektorer på låg- och mellanstadieskolor lyfte även fram socialt stöd och handledning som ett stort behov hos eleverna (Iachini et al. 2015, s. 44). För skolpersonalen (lärare, skolkuratorer och skolsköterskor) handlade behoven om kunskaps- och kompetensutveckling inom beteendemässig problematik samt psykisk ohälsa hos eleverna. Rektorerna uttryckte att det fanns ett behov av att skolpersonal måste kunna upptäcka och effektivt respondera på förändringar i elevernas beteendemässiga behov och psykiska hälsobehov och andra bekymmer en elev kan tänkas stöta på. I förhållande till skolpersonalen själva uttryckte rektorerna att det handlade om ett behov av att skolpersonalen själva måste bli bättre på att hantera sin egen stress vilken kan ha en indirekt påverkan på hur väl de hanterar och bemöter elevernas problematik.

4.5 Erfarenhetsbaserad kunskap

Pallisera, Fullana, Palaudarias och Badosa (2013, s. 579) menar att erfarenhet är mycket viktigt för hur professionella kan hantera nya situationer som skulle kunna ge upphov till en osäkerhet för någon som är oerfaren. Vidare resonerar de om den viktiga roll reflektion fått inom utbildningar för socialarbetare. Att reflektera kring situationer på ett medvetet sätt gör att kunskap kan skapas inför framtida situationer som liknar den erfarenhet den professionella fått. Något annat som ökar möjligheten att skapa kunskap utifrån erfarenhet är att tala om erfarenheten och diskutera den med andra professionella. (Pallisera et al. 2013, s. 579).

Pallisera et al. (2013, s. 579) refererar även till en teori kring erfarenhetsbaserat lärande som Kolb (1984) redogör för i publikationen "Experiential learning - experience as the source of learning and development". Sammanfattningsvis handlar denna teori om att lärande är en

process som sker genom att erfarenheter tillskrivs mening, Kolb (1984, ss. 26-28) ser lärandet som en process som är ständigt pågående. Denna tanke kan liknas med Jivanjee, Pendell, Nissen och Goodluks (2016) forskning kring vad de kallar ett livslångt lärande inom socialt arbete. Denna lärandeprocess kan ske både genom att läsa forskning men också genom erfarenheter på arbetsplatsen (Jivanjee et al. 2016, ss. 266-269). Motivationen för lärande såsom socialarbetarna beskrev den var att lärandet bidrog till en belöning i form av att de fick bättre kontakt med människor med mer erfarenhet och kunskap (Jivanjee et al. 2016, s. 266).

4.6 Tidigare forskning i relation till vår studie

Att söka relevant forskning inom det område vi valt har visat sig komplicerat då mycket forskning gjorts inom andra fält än socialt arbete, bland annat är medicinsk forskning överrepresenterad vad gäller ätstörningsproblematik. Däremot hittade vi mycket generell forskning kring det sociala arbetet inom skolan men inte lika mycket forskning som både inriktade sig på skolsocialt arbete och just ätstörningar. Detta har gjort att den forskning som valts ut utifrån relevans med varierande grad varit vad vi kan kalla ny forskning. För att kunna presentera den forskning som vi ansett mest relevant för vårt syfte och forskningsämne har vi i vissa fall fått gå tillbaka ganska många år vad gäller publiceringsår för den forskning vi presenterat. Vi är medvetna om att detta kan ses som ett problem, men detta är en avvägning vi fått göra utifrån det forskningsläge som föreligger för att på bästa sätt kunna belysa vår studies syfte.

5. Teori

I detta kapitel kommer vi presentera för vår studie relevant teori. De delar vi kommer ta upp är *Socialkonstruktionism*, *Berger och Luckmann*, *Typifieringsscheman*, *Det sociala kunskapsförrådet*, *Socialisation* samt en *Sammanfattande teoretisk diskussion*.

Larsson (2005, s. 14) erbjuder en förenklad definition på hur det går att se på teori; som ett sätt att se mönster i ett material, vilket visar på de gemensamma delarna i materialet. Teorin blir på så vis ett av våra viktigaste verktyg för att tolka och analysera det empiriska material vi samlat in under studien (Svensson 2015, s. 209). Svensson (2015, s. 211) menar även att teorier inte är heltäckande i sina förklaringsmodeller men att de framhäver vissa delar ur materialet och erbjuder en djupare förståelse för dessa. Hur vi förstår vårt empiriska material kommer påverkas av bland annat vilket teoretiskt perspektiv vi valt (Svensson 2015, s. 211).

Det teoretiska perspektiv vi anser bäst kunna hjälpa oss att lyfta fram relevanta delar i vår studie utifrån vårt syfte är socialkonstruktivism. Vi är intresserade av att undersöka hur skolkuratorer beskriver sina kunskaper om och erfarenheter av möten med tjejer som misstänks ha en ätstörning och även hur de ser på vikten av kunskaper om och erfarenheter av ätstörningar i förhållande till sin yrkesroll. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv utgår vi således från en föreställning om att dessa reflektioner och synsätt uppstår i en social kontext.

5.1 Socialkonstruktionism

Övergripande kan socialkonstruktionism beskrivas som att uppfattningar om världen samt åsikter är socialt konstruerade genom språk och interaktion med andra, vilket gör att dessa påverkas av den sociala kontext som de framställs ur (Barlebo Wenneberg 2010, ss. 10-15). Vidare menar Barlebo Wenneberg (2010, s. 62) att det som är grundläggande inom socialkonstruktionismen är att inte ta för givet att företeelser är naturliga utan att alltid vara införstådd med att människor är med och påverkar företeelser på ett socialt plan, vilket i sin tur gör att det hade kunnat vara på ett annat sätt än det är. Sammanfattningsvis kan sägas att socialkonstruktionism möjliggör en ny syn på de fenomen som betraktas (Barlebo Wenneberg 2010, s. 66).

Beroende på hur skolkuratorer beskriver och reflekterar över tjejer som misstänks ha en ätstörning och hur de ser på sina kunskaper och erfarenheter kan detta skildra hur de också bemöter tjejerna samt hur detta påverkas av dessa kunskaper och erfarenheter. På så vis kan vi genom socialkonstruktionism som teori skapa förståelse för deras handlingar.

5.2 Berger och Luckmann

Vi har i denna studie valt att luta oss tillbaka mot två teoretiker som haft stort inflytande inom socialkonstruktionismen genom tiderna, Peter L. Berger och Thomas Luckmann. Enligt Barlebo Wenneberg (2010, s. 66) är deras en av de första socialkonstruktivistiska teorierna i modern tid som också anses heltäckande. Grunden i Berger & Luckmanns (1998, s. 10) syn på verkligheten är att den alltid är socialt konstruerad på olika sätt. Människors verklighetsuppfattning skiljer sig mellan olika sociala kontexter vilket stödjer den tes Berger

& Luckmann (1998, s. 10-12) för fram.

Grunderna för social konstruktion har diskuterats av Burr (2015, s. 207) som lyfter uppkomsten av sociala verkligheter. Hon frågar sig om den sociala konstruktionen sker uppifrån och ner, att samhället styr individen, eller nerifrån och upp, att individen styr konstruktionen av samhället. Ett av de sätten att se på detta kommer från Berger och Luckmanns teori. Berger och Luckmann (1998, s. 44) menar att konstruktionen sker åt båda håll. Individer konstruerar olika sociala ting i samhället som därigenom uppfattas som verkliga, vilket samtidigt medför att konsekvenserna av dessa konstruktioner är något individerna måste förhålla sig till och agera utefter. Därmed inte sagt att individen har full kontroll över hur konstruktionen av verkligheten ska falla ut, individen är nämligen påverkad av den verklighet den fötts in i, som i sin tur konstruerats av tidigare generationer (Berger & Luckmann 1998, s. 48). Detta gör att vi kan se skolkuratorerna både som aktiva i konstruktionen av sociala ting, men även som att de till viss del är kontrollerade av den sociala konstruktion som skett tidigare.

Vidare påverkar sättet vi ser på verkligheten även hur vi kan se på kunskap. Utifrån det resonemang som Berger & Luckmann (1998, ss. 10-12) för är kunskap alltid relativ och beroende av kontext. Genom att analysera sociala konstruktioner kan vi nå kunskap, vilket betyder att vi behöver förstå hur fenomen konstrueras i olika sociala sammanhang för att förstå betydelsen bakom dem. Resultatet för denna studie ämnar att bilda kunskap, denna är dock kontextbunden till den specifika miljö vi studerat med skolkuratorers verklighetsuppfattning som grund.

Vi redogör nedan för tre begrepp ur Berger & Luckmanns socialkonstruktivism som har haft betydelse i vår analys. Dessa begrepp är "typifieringsscheman", "det sociala kunskapsförrådet" och "socialisation".

5.3 Typifieringsscheman

Ett begrepp som kan hjälpa oss att förstå hur skolkuratorer ser på de tjejer som har en misstänkt ätstörning är *typifieringsscheman*. Detta begrepp kommer ur Berger & Luckmanns (1998, s. 43) teori om social interaktion. De menar att den interaktion som sker mellan människor påverkas av hur vi ser på varandra samt att handlingsmönster är uppbyggda efter typifieringar (ibid). Berger och Luckmann (1998, s. 44) utgår från att samspelet med andra innefattar typifieringar som gör att människor kommer försöka se bakomliggande motiv för andra människors handlingar. Olika förväntningar på sociala handlingar sätts därmed upp utifrån roller som personerna i samspelet skapar för varandra. Barlebo Wenneberg (2010, s. 73) pratar om dessa som en typ av social arbetsfördelning.

Vi anser att typifiering går att jämföra med kategorisering då det handlar om ett förenklat sätt att se på en människa eller ett fenomen som saknar nyanser som kan ha betydelse. Ett exempel på ett typifieringsschema i vårt fall skulle kunna vara att skolkuratorerna ser på vissa elever som "en smal tjej". Detta påvisar en uppfattning skolkuratoren har om en viss elev, som enligt synsättet Berger & Luckmann presenterar kommer påverka hur interaktionen mellan kurator och elev ter sig. Elever som inte misstänks ha en ätstörning skulle kunna ha andra typifieringsscheman såsom "tjej" eller "elev" som inte är värderande på samma sätt.

Berger & Luckmann (1998, s. 44) menar att dessa typifieringar och därmed handlingsmönster kommer från båda håll i en interaktion. Eleverna, i detta fallet tjejerna, kan ha flera olika uppfattningar om skolkuratorer som är mer eller mindre välgrundade. I interaktionen mellan skolkurator och elev kommer därför flera olika typifieringsscheman ställas mot varandra och påverka mötet. Här menar Berger & Luckmann (1998, s. 43) att handlingar som inte är väntade kan orsaka en modifikation av tidigare skapade typifieringar så att bilden av den andre utvecklas och bättre motsvarar verkligheten. Modifieringen av skolkuratorernas typifieringar bygger därför på erfarenhet av att möta tjejer som misstänks ha en ätstörning. På så vis är det viktigt i vår studie att ta reda på kunskapen skolkuratorerna har om tjejer med ätstörningar, då denna kunskap utgör typifieringar, samt att undersöka om skolkuratorerna har haft erfarenheter av att möta dessa tjejer, vilket skulle kunna ha bidragit till att typifieringarna modifierats.

5.4 Det sociala kunskapsförrådet

Ett annat begrepp som kan sägas påverka kuratorernas syn på eleverna är "*det sociala kunskapsförrådet*". Detta är ett begrepp som Berger & Luckmann (1998, ss. 56-57) använder för att beskriva hur vi förstår vår omvärld beroende på hur väl vi känner den. Detta innebär att skolkuratoren är expert inom sitt område, men kan även förstås som att eleven är expert på sitt liv. Varje profession eller person är expert på sin del, men har oftast inte samma kunskap om andra områden. Utifrån detta är det även viktigt att ha kunskap om sina gränser, att veta vad jag kan men också vad jag inte kan, samt hur jag ska hantera detta. Berger & Luckmann (1998, s. 56) argumenterar för att det sociala kunskapsförrådet omsluter båda dessa delarna.

Utifrån detta ser vi att det sociala kunskapsförrådet kan appliceras både på våra informanter som är skolkuratorer, men också på de tjejer som misstänks ha en ätstörning som skolkuratorerna möter i sitt yrke. Samspelet mellan dessa anser vi kan påverkas både positivt och negativt beroende på hur väl de känner till varandras sociala kunskapsförråd, utifrån att eleven kan antas ha stor kunskap om sitt liv, medan skolkuratoren kan antas ha mer kunskap kring samtalsmetodik och ätstörningsproblematik.

Berger och Luckmann (1998, s. 60) beskriver att kunskap kan vara socialt fördelad mellan individer i olika sociala sammanhang. Detta innebär att individer inom ett visst socialt sammanhang kan ha olika synsätt, vilket även kan påverka vikten som tillskrivs olika kunskaper. Vidare kan sägas att olika typ av kunskap tillskrivs olika vikt beroende på profession. Detta kan med andra ord kallas en relevansstruktur (Berger & Luckmann 1998, s. 60). Den relevansstruktur skolkuratorer kan befinna sig i är skolsystemet där vissa arbetsuppgifter och kunskaper tillskrivs högre relevans för deras yrkesroll än andra. Exempelvis kan det framkomma i vår studie att skolkuratorer inte befinner sig i en relevansstruktur som värderar kunskaper om ätstörningar särskilt högt eller tvärt om.

Utifrån syftet med studien kan det sociala kunskapsförrådet bidra med en förståelse för hur väl insatta i ätstörningsproblematik skolkuratorerna är för att kunna bemöta och stötta dessa flickor för att vidare kunna bedöma om de behöver kontakta andra instanser för att flickorna ska få professionell hjälp. Vi ser också att skolkuratorernas syn på kunskap samt vikten av denna kunskap kan påverkas av det sammanhang de befinner sig i på respektive skola, men också utifrån professionen de har.

5.5 Socialisation

Socialisation handlar om att en individ anpassar sig och blir en del av ett samhälle. Berger & Luckmann (1998, ss. 154-155) talar om både primär och sekundär socialisation. Primär socialisation uppstår i början av en människas liv, då det första inträdet i samhället sker. Detta gör den primära socialisationen stark och viktig (Berger & Luckmann 1998, s. 154). Under barndomen har personer med nära koppling till barnet en stark känslomässig påverkan för vilken syn på verkligheten som personen kommer uppleva vara den sanna (ibid s. 155). Den primära socialisationen kan därför främst kopplas till skolkuratorernas privata åsikter. Däremot har deras sekundära socialisation en större relevans i vår studie då denna kan ses som att den genomgåtts då de började sitt arbete inom skolan i rollen som skolkurator. Skolkuratorerna påverkas därmed i sin yrkesroll av sin omgivning där skolkuratorer och andra professioner ingår. Berger & Luckmann (1998, s. 154) beskriver att sekundär socialisation kan ske flera gånger, och syftar till alla nya arenor i samhället som individen anpassar sig till. Sekundär socialisation kan även kopplas till det sociala kunskapsförrådet då det skiljer sig mellan olika arenor i samhället. Exempelvis talar Berger & Luckmann (1998, s. 162) om arbetsfördelningen på olika arbetsplatser, där kunskaper fördelas mellan anställda och specialkunskaper finns hos olika professioner. Detta innebär att skolkuratorer bör ha en viss typ av kunskap, medan andra professioner inom skolan specialiserat sig på andra områden. Många skolkuratorer har en socionomexamen eller likvärdig utbildning, utifrån detta kan vi se att våra informanter har genomgått en sekundär socialisation på socionomprogrammet. Berger & Luckmann (1998, s. 163) påtalar också att socialisationen leder till en subjektiv identifiering, där individen ofta upplever en samhörighet med en viss roll och de normer som rollen inrymmer. Berger & Luckmann (1998, s. 164) nämner också att viss kunskap kan ha olika status inom olika fält. Utifrån hur skolkuratorerna ser på sin roll samt hur skolans värld är uppbyggd kan vissa normer styra vad de har för ansvar i ätstörningsproblematik.

I de fall det uttrycks skilda åsikter från skolkuratorerna kan detta dels ses i ljuset av att deras primära socialisation skiljer sig åt men även att det kan förklaras av att deras sekundära socialisation skiljer sig åt mellan olika arbetsplatser. De olika socialisationerna kan också göra att informanterna har olika uppfattning i rollen som skolkurator respektive rollen som privatperson.

5.6 Sammanfattande teoridiskussion

Sammanfattningsvis handlar socialkonstruktionism om hur människor genom interaktion och språk kan konstruera olika fenomen beroende på social kontext (Barlebo Wenneberg 2010, ss. 10-15). I detta teorikapitel har vi fokuserat på teoretikerna Berger och Luckmann, samt beskrivit deras syn på social konstruktion med hjälp av både originalverket och andra teoretikers diskussioner av detsamma. De begrepp vi ansett viktigast för vår analys har varit typifieringsscheman, det sociala kunskapsförrådet samt socialisation. Utifrån typifieringsscheman har vi analyserat skolkuratorernas handlingsmönster utifrån erfarenheter och kunskaper av tjejer som misstänks ha en ätstörning. Vidare kunde förståelsen för dessa kunskaper fördjupas genom att i analysen ha det sociala kunskapsförrådet i åtanke. Slutligen lyftes även socialisation som har kunnat belysa vikten skolkuratorerna tillskriver erfarenheter och kunskaper utifrån hur de ser på sin yrkesroll.

Vi har ovan redogjort för vårt val av teori. I samband med detta val har vi även övervägt andra

möjliga utgångspunkter. En teori som vi övervägde var systemteori. Luhmann (2010, ss. 27-29) menar att systemteori handlar om olika system där olika delar är beroende av varandra för att balans ska bevaras. Ett exempel Luhmann (2010, s. 28) tar upp är sociala system. I vår studie skulle det kunna vara möjligt att se skolkuratoren som spindeln i nätet samt som en viktig del i systemet kring tjejer som misstänks ha en ätstörning. Andra viktiga delar av systemet skulle då kunna vara föräldrar och kompisar. Vi valde dock bort denna teori då vi inte ser att den på ett meningsfullt sätt skulle kunna hjälpa oss att besvara de frågeställningar vi satt upp.

En annan teoretisk övervägning var att ta in ett genusperspektiv utifrån att vi valt att inrikta oss på endast tjejer som misstänks ha en ätstörning, och därmed valt bort killar. Hirdman (2001, ss. 11, 26) menar att ordet genus skapats för att synliggöra hur tjejer och killar formas till de konstruerade könen på grund av maktstrukturer i samhället. Syftet med vår studie var dock inte att på något sätt jämföra den sociala konstruktionen av tjejer respektive killar som misstänks ha en ätstörning, utan avgränsningen handlar snarare om att spetsa till vår uppsats till ett smalare och mer hanterbart område. Vårt fokus låg heller inte på att tolka skolkuratorernas uttalanden utifrån ett genusperspektiv. Även om tjejer som misstänks ha en ätstörning skulle kunna diskuteras enligt Hirdmans (2001, s.80) sätt att se på att normativiteten av olika fenomen kan sättas i relation till kön har vi valt att inte gå närmare in på detta. Det empiriska material vi samlat in innehåller inte i tillräckligt stor utsträckning uttalanden som kan tolkas ur ett genusperspektiv för att detta skulle vara genomförbart. Vår studie fokuserar på hur skolkuratorerna upplever sina erfarenheter och kunskaper ur ett socialkonstruktionistiskt synsätt på ett mer generellt plan.

Då syftet med studien är att få en bild av hur skolkuratorer beskriver situationer där de stöter på tjejer i högstadiet som misstänks ha en ätstörning samt att belysa hur de ser på vikten av kunskaper och erfarenheter av ätstörningar i det hälsofrämjande arbetet på skolan anser vi att den teori som vi ovan presenterat är en lämplig utgångspunkt. Utifrån de teoretiska begrepp vi valt att använda oss av var vårt mål att ge läsaren ett helhetsperspektiv. Vidare ville vi belysa ett problemområde som vi anser kunna vara starkt kopplat till sociala konstruktioner och där vi tror att teorin kan ge en fördjupad förståelse av fenomenet.

6. Metod

Nedan kommer vi redogöra för studiens tillvägagångssätt och metodval genom följande delar: *Empiriskt material* och *Analysmetod*. Under *Empiriskt material* redogör vi för processen där datainsamling, skapandet av intervjuguide, intervjuerna samt vårt urval. Under *Analysmetoden* beskriver vi transkriberingsprocessen samt redogör för vår innehållsanalys.

Vi kommer även diskutera vår förståelse, etik kopplad till studien, studiens trovärdighet och generaliserbarhet samt hålla en mer övergripande metoddiskussion i metodkapitlet.

6.1 Empiriskt material

I denna studie har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod då vi är intresserade av personers upplevelser och att få en djupare insikt i skolkuratorernas egna reflektioner, vilket är ett övergripande mål inom den kvalitativa forskningen (Dalen 2015, s. 15). För att nå de bästa svaren för vår forskningsfråga spelar forskningsdesignen en stor roll enligt Svensson & Ahrne (2015, s. 18). Vi kommer därför nedan motivera alla de val vi gjort vad gäller metod, urval, empiri samt analys för att belysa studiens syfte.

6.1.1 Urval

Vårt urval bestod av skolkuratorer som arbetar med högstadieelever. Denna grupp valdes utifrån vår forskningsfråga, vilket Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015, s. 39) menar är helt avgörande för vilka informanter som är intressanta. För att få kontakt med skolkuratorer som arbetar med högstadieelever har vi använt oss av flera metoder. Först och främst valde vi att avgränsa oss till tre kommuner i Sverige. Vi har valt att inte närmare nämna vilka dessa är eller vilket län de ligger i på grund av etiska aspekter, samt att det saknar betydelse för studiens resultat. Därefter försökte vi ta kontakt med kommunernas kurator-samordnare för att få kontaktuppgifter. Endast en av kommunerna hade en sådan i tjänst för tillfället, vilket gjorde att vi på egen hand fick söka fram kontaktuppgifter till resterande skolkuratorer som platsade i vårt urval. Detta gjorde vi genom att från kommunernas egna hemsidor se vilka högstadieskolor som fanns inom respektive kommun. Vi besökte sedan respektive skolas hemsida för att hitta kontaktuppgifter till skolkuratoren. Därefter skickade vi ut mail med informationsbrev samt erbjudande om deltagande i vårt examensarbete till samtliga. Kommunen som hade en kurator-samordnare i tjänst fick sina initiala erbjudanden om deltagande från denne, genom att hon vidarebefodrade vårt mail. I ett senare skede skickade vi även en påminnelse direkt till samtliga skolkuratorer i urvalet för att de skulle få en förstahandskontakt med oss.

Informationsbrevet innehöll information kring studiens syfte, samt forskningsetik vi beaktar i samband med studiens genomförande. Avslutningsvis presenterade vi våra kontaktuppgifter i brevet och bad intresserade att skicka ett mail eller ringa till oss för att få mer information och/eller boka en intervju. På så sätt försökte vi demonstrera att det var frivilligt för informanterna att ta kontakt med oss och boka ett tillfälle för intervju. Informationsbrevet kan läsas i sin helhet i *bilaga 1*.

De skolkuratorer som valde att delta hade blandad erfarenhet och bakgrund. Flera hade arbetat många år som skolkuratorer på olika skolor, medan andra hade arbetat ett par år på en och

samma skola. Arbetlivserfarenheterna som skolkurator varierade hos våra informanter mellan från ca 3 år upp till 15 år. De flesta var utbildade socionomer, övriga hade någon typ av beteendevetenskaplig utbildning. Vissa hade endast socionomexamen medan andra hade utbildat sig och arbetat inom andra områden innan.

6.1.2 Datainsamling

Datainsamlingen har gjorts i form av semistrukturerade intervjuer. Att vi valde att göra intervjuer har att göra med att vi ville få subjektiv information kring den miljö skolkuratoren befinner sig i (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 34). Semistrukturerade intervjuer har gjort det möjligt för oss att hålla frågeformuläret öppet för följdfrågor där vi kan fördjupa delar som vi anser kan besvara studiens syfte (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 38). Under rubriken *Intervjuerna* kommer vi att redogöra mer utförligt för semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod.

6.1.3 Skapandet av intervjuguide

När vi hade valt vilken metod vi skulle ha för datainsamling gick vi vidare med att formulera en intervjuguide för intervjuerna. Intervjuguiden utvecklades genom att vi tillsammans skrev ner förslag på frågor som vi tänkte hade relevans för syftet med vår uppsats, vår teoretiska ansats samt våra frågeställningar. Detta var inte helt problemfritt då det var ett flertal frågor vi hade som kunde komma att överlappa varandra. När vi väl kommit fram till vilka frågor som tog ut varandra och vilka som skulle kvarstå utifrån kopplingen till vårt syfte, vår teori och våra frågeställningar valde vi att gruppera dessa inom olika kategorier. De kategorier som skapades när vi utvecklade intervjuguiden var: bakgrund, erfarenheter av ätstörningar, kunskaper och hälsofrämjande yrkesroll samt avslutning.

Vi hade även en ambition att göra en testintervju för att se huruvida det fanns något i vår intervjuguide som var otydligt eller som skulle kunna missuppfattas. Vi valde i slutändan att inte göra det eftersom att vi hade ett begränsat antal informanter vilket gjorde att vi inte hade något spelrum för att genomföra detta. Däremot var vi tydliga med att de som intervjuades fick utrymme för frågor, funderingar och tillägg både innan intervjun började samt efter att alla intervjufrågor hade ställts. För att läsa intervjuguiden i detalj, se *bilaga 2*.

Vår ambition var att intervju 8 skolkuratorer. Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015, s. 42) menar att relativt bred och oberoende data kan framstå redan efter ca 6-8 intervjuer. I slutändan har vi genomfört 6 enskilda intervjuer. Utifrån Eriksson-Zetterquist & Ahrne (2015, s. 42) får vi anse att detta är acceptabelt för att kunna utläsa ett resultat från det insamlade materialet.

6.1.4 Intervjuerna

De intervjuer vi genomfört anser vi är semistrukturerade då frågor formulerats utifrån de teman vårt syfte innehåller. Under intervjuerna har vi arbetat med följdfrågor som formulerats efter informantens svar. Kvale och Brinkmann (2014, ss. 176-177) menar att informantens

svar kan vidareutvecklas om vi ställer rätt följdfrågor utifrån vårt syfte. Därför har det varit viktigt för oss att hela tiden ha med oss studiens syfte i bakhuvudet och arbeta aktivt med att försöka plocka fram information som kan fördjupa våra frågeställningar. Intervjuerna har bestått av olika typer av frågor för att skapa en bra dynamik i samtalet, bland annat har vi använt oss av inledande frågor där informanternas beskrivningar efterfrågas, tolkande frågor för att klargöra att vi förstått vad som menas, samt använt tystnad som redskap för att låta informanterna tänka till kring sitt svar (Kvale & Brinkmann 2014, ss. 176-177).

Trost (2010, s. 65) argumenterar för att det är viktigt att tänka igenom intervjusituationen. Han menar att aspekter som ojämlik relation mellan intervjuad och intervjuare samt risken för yttre störningar kan påverka trygghetskänslan för informanten och i förlängningen påverka kvaliteten av intervjusvaren. Med utgångspunkt i detta valde vi att låta våra informanter själva bestämma var de önskade genomföra respektive intervju. I det informationsbrev som skickades till informanterna gav vi dock två förslag på platser för att inte ge informanten hela ansvaret (Trost 2010, s. 66). De platser som intervjuerna tog plats på blev således dels enskilda grupprum på universitetet samt olika arbetsplatser där våra informanter är verksamma.

Varje intervju hölls huvudsakligen av en av oss, vi valde dock att närvara båda två vid intervjutillfällena. Då vi inte är så vana intervjuare ville vi ha möjligheten att hjälpa varandra med att exempelvis följa upp viktiga spår i intervjun för att få ett så bra material som möjligt. Vi är medvetna om att det finns både för- och nackdelar med detta tillvägagångssätt. Exempel på nackdelar är maktaspekten där informanten skulle kunna uppleva ett underläge (Trost 2010, s. 67). Vi anser dock att fördelarna överväger detta genom att vi kan komplettera varandra så att vår data blir tillräckligt utförlig samt att intervjuerna blir likvärdiga.

Intervjusituationerna var likartade men skiljde sig åt vad gäller plats för intervjun. Då vi lät våra informanter själva välja var intervjun skulle äga rum har vi både besökt olika arbetsplatser, men även tagit emot informanter i universitetets lokaler.

6.2 Analysmetod

6.2.1 Transkribering

Intervjuerna spelades in med hjälp av memo-funktionen i våra mobiltelefoner. Efter varje intervju transkriberade vi det inspelade materialet, av praktiska skäl delade vi upp transkriberingen mellan oss då detta moment är mycket tidsödande. Uppdelningen blev att vi hade ansvar för att hålla i och transkribera varannan intervju. Transkriberingen gjorde vi i så nära anslutning till intervjun vi hade möjlighet till, senast dagen efter. Att göra det nära inpå intervjutillfället anser vi bidrog till att vi lättare kunde förstå den röda tråden i materialet samt att vi hade möjlighet att lägga till eventuell information som getts utom ljudinspelningen. Vi valde att själva transkribera vårt material vilket Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015, s. 51) menar är fördelaktigt då vi blir bekanta med det, samt att vi redan i transkriberingen kunde påbörja analysprocessen till viss del. I samband med transkriberingen bytte vi ut namnen på våra informanter för att skydda deras personuppgifter enligt konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2002, s. 12). Vi har i avsnittet *Resultat och analys* bytt ut skoluratorernas verkliga namn till "Skolurator" i kombination med ett slumpmässigt nummer mellan 1 och 6 då vi redovisar citat från intervjuerna, exempelvis "Skolurator 3".

6.2.2 Innehållsanalys

Den analysmetod vi valde att använda oss av är innehållsanalys. Metoden har tidigare använts inom flera olika forskningsfält som haft intresset att förstå olika typer av kommunikation (Elo & Kyngäs 2008, s. 107). Enligt Elo och Kyngäs (2008, s. 108) syftar innehållsanalysen till att ge en bred beskrivning av ett fenomen som samtidigt är koncentrerat till centrala delar. Inom den kvalitativa innehållsanalysen finns samtidigt två förhållningssätt. Det ena förhållningssättet kallas för manifest innehållsanalys vilket innebär att forskaren analyserar det som står i texten och tar vara på orden och meningarna som uttrycks. Det andra förhållningssättet är den latent innehållsanalysen där forskaren utöver de faktiska orden och meningarna försöker tyda den underliggande innebörden i det som uttrycks i texten (Graneheim & Lundman 2004, s. 106). Inför innehållsanalysen bör vi enligt Elo och Kyngäs (2008, s. 109) bestämma om vi endast vill fokusera på analys av manifest innehåll eller om vi även undersöker latent innehåll under analysprocessen.

I vår analys av det insamlade materialet har vi valt att kombinera dessa två förhållningssätt och på så sätt både tagit fasta vid informanternas faktiska uttalanden i texten men även vad dessa kan ha för betydelse i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar. Vi anser att detta ger oss ett tillräckligt stort djup i vår analys av det insamlade materialet för att vi ska kunna besvara våra frågeställningar utifrån skolkuratorernas beskrivningar. Enligt Elo och Kyngäs (2008, s. 109) diskuteras svårigheter med latent innehållsanalys utifrån att dolda meningar kräver att en tolkning görs för att analys ska bli möjlig. Detta innebär att vi under processen till viss del har analyserat våra egna tolkningar av latent innehåll, som exempelvis kan handla om tystnader men också innehåll vi läser mellan raderna i de beskrivningar vi fått höra. Vidare menar Graneheim och Lundman (2004, s. 106) att kommunikation alltid innehåller ett tolkningsutrymme där uttalanden kan förstås och tolkas på olika sätt. Detta gör att vår förförståelse samt vår teoretiska utgångspunkt kan påverka hur vi tillskriver mening till materialet. Då innehållsanalys inte består av några färdiga mallar som kan följas rakt av kan analysen skilja sig mellan forskare (Elo & Kyngäs 2008, s. 109). För att göra det möjligt för andra forskare att återupprepa analysen av materialet på ett liknande sätt blir därför genomskinlighet och en noga genomgång av tillvägagångssättet viktigt, då detta enligt Graneheim och Lundman (2004, s. 106) ökar trovärdigheten. Nedan ämnar vi steg för steg visa hur vi gått tillväga.

I förberedelsefasen valde vi att använda varje enskild intervju som en analysenhet, vilket rekommenderas av flera forskare (Elo & Kyngäs 2008, s. 109; Graneheim & Lundman 2004, s.106). Vi läste igenom de transkriberade intervjuerna flertalet gånger för att skapa en förtrogenhet med det material vi skulle analysera. Samtidigt som vi läste igenom intervjuerna plockade vi ut meningsbärande enheter ur texten som sedan jämfördes med varandra utifrån vad vi ansåg hade relevans för vår studies syfte och våra frågeställningar (Lundman & Hällgren Graneheim 2008, s.162). Därefter delade vi upp de meningsbärande enheterna mellan varandra för att sedan kondensera dem till kortare beskrivningar utan att gå miste om det väsentliga i beskrivningarna. Enligt Elo och Kyngäs (2008, s. 113) ökar detta även trovärdigheten för vår analysmetod då vi är två forskare som tolkar materialet på ett liknande sätt.

Vi valde sedan att skriva ner det kondenserade materialet i ett separat dokument för att

underlätta den efterföljande kodningen av materialet. Koderna i sin tur kan ses som korta beskrivningar av de meningsbärande enheternas innehåll (Lundman & Hällgren Graneheim 2008, s. 163). Dessa skrev vi ned på post-it-lappar för att sedan placera ut dem på ett bord för att materialet skulle bli så överskådligt som möjligt. Därefter jämförde vi dessa koder. Vi identifierade likheter och skillnader i innehållet för att sedan kunna formulera underkategorier och större kategorier vilka vi lade in koderna i.

Underkategorierna skrev vi också upp på post-it-lappar för att vi sedan skulle kunna placera dem under de större kategorierna. När vi jämfört underkategorierna med varandra och kommit fram till vilka som hörde ihop började vi sedan formulera de större kategorierna som sedan lades i under separata teman vilka utgör olika aspekter av det material vi samlat in i vår studie (Lundman & Hällgren Graneheim 2008, s. 163). De teman vi kom fram till var: *Det dolda*, *Tankar och känslor kan vi prata om ändå*, *Att vara uppmärksam på små saker* och *Prioriteringarnas uttryck*.

Tabell 1 visar ett exempel på hur processen såg ut från meningsbärande enhet till kategori.

Meningsbärande enhet	Kondenserad enhet	Kod	Under-kategori	Kategori
Nu är det väldigt många tjejer som slåss förstör och mobbas så det här (ätstörningar) kommer i skymundan just nu. Sen är det säkert massa tjejer som mår dåligt av det här men det ser vi inte, det vi ser är den här förstörelsen av skolan och vi ser sådana saker.	Nu är det väldigt många tjejer som slåss, förstör och mobbas så ätstörningar kommer i skymundan. Sen är det säkert massa tjejer som mår dåligt av det här men det ser vi inte, det vi ser är förstörelsen av skolan och sådana saker.	Synligheten		
Jag tänker att det är svårt att uppmärksamma en ätstörning för när vi ser det då har det ofta gått ganska långt och ibland ser man det inte alls.	Det är svårt att uppmärksamma en ätstörning. När vi ser det har det ofta gått ganska långt och ibland ser man det inte alls		Kännedomens påverkan på upptäckandet	
Det är jätteviktigt, jag skulle vilja vet hur stort det är, jag har ingen aning. Och eftersom att jag tror att vi missar så många skulle det vara väldigt bra och det kan väl vara så att annan personal skulle behöva få utbildning också som på något sätt[...]det blir lite logiskt.	Det är jätteviktigt, jag skulle vilja veta hur stort det är, jag har ingen aning. Eftersom att jag tror att vi missar många skulle det vara väldigt bra. Det kan vara så att annan personal också behöver få utbildning.	Ätstörningens omfattning		Upptäckandets dilemma
Sen är det ju tyvärr så att det är mycket alltså skuld och skam som sagt när det gäller att ha en ätstörningsproblematik så att många som genomgår behandling eller som har genomgått behandling är inte säkert att de är friska eller ehm friska i sin sjukdom.	Att ha en ätstörningsproblematik inrymmer mycket skuld och skam. Det är inte säkert att de som genomgår eller har genomgått behandling blir friska från sin sjukdom.	Skuld och skam	Att dölja sina känslor	
Vilket inte är så konstigt, det är ju ofta någonting som är, man har ofta skuldkänslor när man har en ätstörningsproblematik, man vill inte att någon ska veta. det blir som en väldigt stor hemlighet för en själv att bära.	Vilket inte är så konstigt, man har ofta skuldkänslor när man har en ätstörningsproblematik, man vill inte att någon ska veta. Det blir en stor hemlighet att bära.	Hemlighållandet		

Tabell 2 visar hur samtliga teman kom till utifrån underkategorier och kategorier.

Underkategori	Kategori	Tema
Kännedomens påverkan på upptäckandet Att dölja sina känslor	Upptäckandets dilemma	Det dolda
Kroppsidealen påverkar Varierande ätstörningar Ätstörning som uttryck för något annat	Ätstörningens komplexitet	
Kompisar som uppmärksammar ätstörningar Hemmets känslor Skolans personal	Omgivningens oro	
Förhållningssätt Samtalens fokus	Hantera problematiken	Tankar & känslor kan vi prata om ändå
Etablera kontakter Finns där som vuxen	En stöttande roll	
Skolkuratorns kunskapsområde Andra professioners expertis	Yrkesrollens innebörd	
Kunskapens ursprung Förförståelse Samlad erfarenhet	Erfarenhetens lärdomar	Att vara uppmärksam på små saker
Avvikande mönster Viljan att upptäcka tidigare Viktiga arenor	Identifiering i olika kontexter	
Prioriteringar Struktur	Skolans kultur	Prioriteringarnas uttryck
Möjlighet till utbildning Initiativ kunskapsutveckling	Uppdaterad kunskap	
Självkänslans vikt Undvika akuta ärenden Skolpersonal som en brygga till skolkuratoren Samarbete utanför skolan	Hälsofrämjande arbete	

6.3 Förförståelse

Genom att presentera den förförståelse vi har med oss i skrivandet av denna uppsats ämnar vi skapa en transparens för läsaren. Enligt Ahrne och Svensson (2015 s. 15) har forskarrollen en större betydelse i kvalitativ forskning som denna. Utifrån detta ser vi att det är viktigt att

förmedla vår utgångspunkt inför ämnet vi valt. Vi vill här beskriva hur vår förförståelse ser ut utifrån vår egen skolgång samt den process som vi genomgått i skrivandet av denna uppsats. Vi kommer även nedan ge en lite mer generell beskrivning av hur vi blivit lärda att se på ätstörningar utifrån samhällets påverkan, då vi tror att detta har påverkat vår personliga syn på fenomenet.

Inför studien läste vi mycket forskning både inom ämnet ätstörningar, men även inom ämnet skolsocialt arbete, och mer specifikt om kuratorer. Vi gjorde så att båda läste alla forskningsartiklar som någon av oss hittade för att tillsammans kunna avgöra vad som var mest relevant för våra frågeställningar. Detta har gjort att vi har en liknande förförståelse vad gäller forskningsläget i ämnet utifrån den tidigare forskning vi tagit del av.

Vi anser att analysmetoder inom kvalitativ forskning i större utsträckning än kvantitativa analysmetoder präglas av personen som utför analysen, i likhet med vad Ahrne och Svensson (2015, s. 15) påstår. Även Larsson (2005, s. 4) är inne på detta då han menar att perspektiv alltid spelar in när fakta skapas. Våra personliga erfarenheter kan därmed ha påverkat den analys vi gjort utifrån det insamlade materialet. Detta skulle kunna vara både tidigare erfarenheter av ätstörningar, men också våra erfarenheter av skolkuratorer. Vi är också medvetna om att under processen förändras och utvecklas den förståelse vi har för det studerade, däremot vill vi nedan kort presentera den utgångspunkt vi haft för att vårt perspektiv ska bli synligt ur en granskningssynpunkt (Larsson 2005, s. 4).

Mat och ätande är något som alla människor har ett personligt förhållande till där kultur och normer kan spela en stor roll. Ätstörningar kan ses som ett fenomen där tankar och känslor kring mat och ätande kan vara förknippade med en ångest som många människor kan känna i olika hög grad. Att exempelvis äta väldigt mycket ohälsosam mat vid ett tillfälle kan för stunden röra upp vissa ångestkänslor hos en person som inte har en ätstörning men som kan vara mån om att hålla en viss vikt. Detta gör att ätstörningar är något som ligger oss människor väldigt nära utan att det behöver betyda att alla som är mån om sin vikt och fysiska hälsa har en ätstörning. Ätstörningens natur kan i sin tur påverka hur vi pratar om fenomenet i intervjuerna som dessutom är semistrukturerade där de följdfrågor som kan uppstå påverkas av vårt förhållande till detta fenomen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 38). Att vara medveten om detta i arbetet med denna studie anser vi är viktigt för att också kunna förstå och ringa in ätstörningens betydelse trots att vår studie riktar sig främst mot skolkuratorer.

Ingen av oss hade några närmare personliga erfarenheter av skolkuratorer sedan innan. Som elever var vi medvetna om att våra respektive skolor hade en kurator tillgänglig. Vi har dock inga egna erfarenheter av samtal med dessa. Därmed kan sägas att vår förförståelse här handlar om hur elever kan se på skolkuratoren som någon som finns där men som inte alla elever har en relation till, eller känner sig i behov av. Vi tror dock att detta kan skilja sig åt mellan skolor och elever.

6.4 Etik

Larsson (2005, s. 9) menar att god etik hör samman med en studies kvalitet. Vidare menar han att det etiska värdet handlar om avvägningar mellan vikten av att få ny kunskap och individskyddskravet. Vi kommer därför nedan diskutera hur vår studie förhåller sig till detta krav. Enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 6) täcker begreppen informationskravet,

Samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet in samtliga delar av individskyddskravet. Dessa olika delar har vi haft med oss under hela processen av denna studie. Vid vår första kontakt med potentiella informanter distribuerade vi ett informationsbrev i samband med vår förfrågan om deltagande. I informationsbrevet informerar vi skriftligt om studiens syfte, deltagarens roll och rätt att avbryta sitt deltagande samt kontaktuppgifter till oss för vidare frågor. Genom detta har vår ambition varit att täcka in informationskravet (Vetenskapsrådet 2002, s. 7). Vidare kan samtyckeskravet kopplas delvis till vårt informationsbrev då informanter kunnat välja om de vill delta eller inte utifrån den information vi lämnat om studien (Vetenskapsrådet 2002, s. 9). För att ytterligare försäkra oss om att samtycke fanns informerade vi kort om studien och ovan nämnda forskningskrav vid intervjutillfället, samt använde oss av en skriftlig samtyckesblankett som lämnades ut till informanten. I informationsbrevet redogjordes även för konfidentialitetskravet, vilket innebär att de uppgifter vi fått ta del av har hanterats på ett noggrant sätt där endast vi som skrivit uppsatsen tagit del av dessa. Vetenskapsrådet (2002, s. 12) är också tydliga med att resultaten som presenteras inte ska kunna kopplas till enskilda informanter, därmed har vi varit noga med hur resultatdelen skrivits samt avidentifierat efter möjligaste mån. Slutligen vill vi nämna nyttjandekravet vilket enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 14) handlar om att inte låna ut uppgifter om enskilda, eller låta dessa användas av andra än den som samlat in det. Vi har klargjort detta för våra informanter redan vid den första kontakten i informationsbrevet samt enligt konfidentialitetskravet behandlat dessa uppgifter försiktigt.

I vår studie kommer vi behöva väga studiens tillförlitlighet mot skydd för våra informanter. Exempelvis väljer vi att hålla informanterna anonyma i den mening att vi inte berättar vilka specifika arbetsplatser vi besökt samt vad informanterna heter. Detta kan motiveras både utifrån pliktetik och konsekvensetik. Vi anser att det både uppfyller vår plikt under studien att hålla informanterna skyddade, samt att vi inte ser det som en betydande negativ konsekvens för studiens resultat att vi inte lämnar ut informanterna (Svensson & Ahrne 2015, s. 28).

Etiska överväganden har också gjorts med hänsyn till att informanterna inte ska vara personer som är i eller har haft ätstörningsproblematik. Detta då vi tror att våra intervjufrågor skulle kunna trigga sjukdomen och återfall varpå vi har valt att rikta in oss på de professionella. Vi får här anta att de som valt att ställa upp inte själva innehar denna problematik och vi lämnar isåfall över ansvaret att bedöma lämplighet för deltagande till den professionelle själv. Samtidigt är det viktigt att visa respekt för skolkuratorernas yrkesprofessionalitet så att det inte uppfattas som att denna ifrågasätts. Vi tror dock att den studie vi genomfört kan ha god nytta för de studerade vilket enligt konsekvensetik kan ses som att våra intervjuer med dessa leder till något positivt och därmed blir legitimt (Svensson & Ahrne 2015, s. 28). Vidare beskriver Larsson (2005, s. 10) att det etiska värdet i en studie påverkar kvaliteten. Detta innebär att vi bör vara noga med hur vi redovisar vår tolkning av materialet då det skulle kunna konstruera informanterna på ett utpekande sätt.

6.5 Trovärdighet och generaliserbarhet

För att skapa en hög trovärdighet i vår studie har vi reflekterat över de tre tillvägagångssätt som Svensson och Ahrne (2015, s. 25) tillskriver stor vikt; transparens, triangulering samt återkoppling till fältet.

Det har varit vår ambition att beskriva vår studie på ett så tydligt sätt som möjligt, utan att för den skull avslöja några känsliga uppgifter. Svensson och Ahrne (2015, s. 25) framhåller att även de delar som kan ses som svaga bör vara transparenta i studiens beskrivning. Detta är något vi haft med oss och försökt arbeta efter genomgående i presentationen av vår studie. Längre ned i detta kapitel presenterar vi dessutom en metoddiskussion där vi ämnar vara självkritiska. Även Elo och Kyngäs (2008, ss. 112-113) påtalar vikten av en väl beskriven metod. De menar vidare att presentationen av vår förförståelse är av betydelse då denna kan påverka hur vi tolkar vårt insamlade material. Att presentera all förförståelse är en utmaning då det inte är säkert att vi är medvetna om hur allt vi varit med om påverkar vår syn, däremot har vi gjort ett försök till en så heltäckande presentation vi kunnat.

Triangulering är ett annat sätt att stärka trovärdigheten, och innebär enligt Svensson och Ahrne (2015, s. 25) att koppla samman olika metoder. När det kommer till datainsamlingsmetod så har vi på grund av tidsplan samt praktiska skäl valt att hålla oss till en metod. Vi har dock använt oss av tidigare forskning och på så sätt kunnat sätta vår studie i kontext till andra forskares upptäckter. Det teoretiska perspektiv vi valt att använda har även det fått sin prägel på studien. Därmed kan sägas att vi till viss del eftersträvat en triangulering, vi är dock medvetna om att den inte gjorts fullt ut.

Det tredje sättet att öka trovärdigheten handlar om att återkoppla resultatet till fältet, alltså gett de vi studerat möjlighet att uttrycka sin uppfattning (Svensson & Ahrne 2015, s. 26). Med liknande utgångspunkt som triangulering har vi inte inom tidsramen för studien bemödat oss med att få till en återkoppling. Denna återkoppling ser vi istället som möjlig efter studiens slutförande då denna kommer delas med de informanter som är intresserade att ta del av den.

Graneheim och Lundman (2004, ss. 109-110) diskuterar möjligheten att överföra resultatet till andra situationer eller grupper som ett tecken på trovärdighet. Detta handlar om i vilken utsträckning ett resultat kan generaliseras, vilket Svensson och Ahrne (2015, s. 26) menar kan höra ihop med trovärdighet. Då vår studie är relativt liten till antalet informanter som bidragit till det empiriska materialet anser vi att möjligheten att generalisera resultatet får anses liten.

Vidare kan resultatets kvalitet diskuteras utifrån hur väl kategorierna representerar data, ett sätt att visa denna länk mellan empiriskt material och resultatet menar Elo och Kyngäs (2008, s. 112-113) är att använda citat. Vi har valt att under *Analysmetod* ställa upp tabeller (s. 31-32) som visar på processen från citat fram till tolkning. Detta för att möjliggöra en yttre granskning av vårt arbete.

6.6 Metoddiskussion

En alternativ metod som vi funderade på att använda var fokusgruppsintervjuer. Att använda fokusgruppsintervjuer skulle kunna ligga i linje med det vi ville undersöka utifrån vårt syfte eftersom att denna metod kan skildra de olika skolkuratorernas perspektiv på flickor som misstänks ha en ätstörning. Interaktionen som denna metod ger upphov till kan vidare skapa en diskussion om vikten av kunskap om ätstörningar i den specifika kontext som de olika skolkuratorerna befinner sig i. (Dahlin-Ivanoff 2015, s. 81)

Dahlin-Ivanoff (2015, s. 82) menar även på att fokusgruppsintervjuer kan vara en väg till ny kunskap, befästa gammal kunskap och samtidigt användas som idégenerering och

brainstorming i interaktionen mellan informanterna. En fokusgruppsintervju kan både leda till kunskap om hur människor ser på verkligheten och hur de uppfattar ett specifikt fenomen men också varför de har just denna uppfattning (ibid.). Anledningen till att vi valde bort denna metod var till stor del tidsbrist. Förarbetet till denna metod är mer tidskrävande än till enskilda intervjuer, då både intervjuguiden inför fokusgruppsintervjun behöver testas noggrant för att skapa en givande diskussion, samt att organiseringen av själva tillfället för fokusgruppen blir svår att anordna med skolkuratorer som arbetar utspritt på olika arbetsplatser med fulla kalendrar.

Vidare kan urvalet vi gjort kritiserats utifrån tre punkter. Den första är antalet informanter som medverkar och som vi bygger vår uppsats på. Som vi tidigare nämnt hade vi ambitionen att intervjua 8 skolkuratorer, men i slutändan har vi nöjt oss med 6 stycken intervjuer. Under processen har det varit svårt att få tag på skolkuratorer som känt att de haft tillräckligt lång erfarenhet för att känna sig bekväma i intervjusituationen samt att många haft ett upptaget schema. Detta i kombination med den tidsram vi hade för utförandet av intervjuerna gjorde att vi valde att stanna vid de 6 informanter vi fått tag på. Detta antal anses också acceptabelt utifrån Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015, s. 42) som menar att ett tillförlitligt resultat kan finnas i ett material om 6 intervjuer. Den andra punkten som kan ses som problematisk är att delar av vårt urval från början kontaktades genom sin samordnare. Detta kan dels ses som ett snöbollsurval där samordnaren hade makten att välja ut de skolkuratorer som hon trodde skulle passa för att delta i studien utifrån hur hon tyckte att de borde svara (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2015, s. 41). Denna risk såg vi dock som liten då vi pratade med henne över telefon ett flertal gånger och diskuterade studien, samt att hon då klargjorde att samtliga skolkuratorer i kommunen skulle få samma information. Som en åtgärd valde vi dock i ett senare skede att själva vara de som skickade ut en påminnelse från vår egen studentmail till samtliga skolkuratorer i urvalet, för att tydliggöra att deltagandet sker frivilligt. En tredje sak som kan kritiserats i vår studie är att vi valt att fokusera urvalet till endast högstadiet. Vi ser att misstänkta ätstörningar även kan vara utbredda i andra kontexter, så som på gymnasium eller vid aktiviteter utanför skolan. Vi ser dock att det fokus vi valt är en del i att synliggöra denna problematik i en kontext, medan framtidens forskning kan bistå i att undersöka ytterligare kontexter.

Vad gäller analysen menar Elo och Kyngäs (2008, s. 113) att en mycket viktig faktor i utförandet är att ha syftet med sig, detta för att inte få med de delar från det insamlade materialet som för syftet blir orelevanta. Detta är något vi har haft som ambition att ha med oss, däremot har vi upplevt att det ibland varit en utmaning att sortera ut det verkligt relevanta från materialet då även andra spår ibland fångat ett intresse. I dessa fall har vi fått överväga relevansen utifrån syftet men också varit öppna för att i viss mån justera vårt syfte efter materialets innehåll. Detta har vi gjort för att inte tappa viktiga spår som för oss inte varit tydliga innan insamlingen av materialet gjordes, men som sedan visat sig verka viktiga för de informanter vi intresserat oss av.

Vi anser att den analysmetod vi använt oss av lämpat sig bra för vårt syfte då den kan ge en bred beskrivning av det fenomen vi intresserat oss för, samtidigt som de centrala delarna hamnar i fokus (Elo & Kyngäs 2008, s. 108). Dock ser vi att andra analysmetoder hade varit möjliga, men kanske främst utifrån ett annorlunda syfte än det vi valt att utgå ifrån. Exempelvis hade en diskursanalys varit intressant utifrån ett feministiskt perspektiv på ätstörningar.

En annan aspekt i vår studie som bör lyftas här är att vi begränsat oss till tjejer med misstänkta ätstörningar. Vi är medvetna om att bristen på studier som innefattar pojkar är stor och detta är något vi anser att kommande forskning på området bör uppmärksamma. Vi har ändå valt att göra denna avgränsning med utgångspunkt i den tidigare forskningen på området som nästan uteslutande är riktad mot tjejer. En studie som innefattat både killar och tjejer hade givit upphov till vidare reflektioner kring genus och dess påverkan på hur ätstörningar kan förstås vilket hade varit något för omfattande givet de tidsramar och resurser vi har (Svensson & Ahrne 2015, s. 31). Vi har under processen övervägt att tillföra ett genusperspektiv i studien men har valt att inte göra detta på grund av att detta inte ligger i linje med vårt syfte. Vi är medvetna om att detta kan ses som problematiskt med tanke på ämnet som ofta föranleder ett genusperspektiv. Detta ser vi istället som något som kan utvecklas och diskuteras vidare i kommande forskning, samt att det är något som vi anser att tidigare forskning i mycket också har berört.

7. Resultat och analys

I detta kapitel kommer vi att presentera och analysera det empiriska materialet vi samlat in under studien. Detta kommer att behandlas utifrån de fyra teman som vår analysmetod mynnade ut i. Dessa teman blev: "Det dolda", "Tankarna och känslorna kan vi prata om ändå", "Att vara uppmärksam på små saker", samt "Prioriteringarnas uttryck". Detta blir således resultatet av vår studie där analysen av dessa teman kommer att behandla våra tre frågeställningar:

- Hur hanterar skolkuratorer situationer då de ställs inför tjejer som misstänks ha en ätstörning?
- Hur beskriver skolkuratorer sina erfarenheter av och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning?
- Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?

Utifrån analysen av dessa teman kommer vi i den avslutande diskussionen diskutera resultatet av denna analys. Vi kommer även med utgångspunkt i resultatet diskutera huruvida skolkuratorers kunskaper om ätstörningar behöver utökas för att vidareutveckla det hälsofrämjande arbetet med ätstörningar i skolan.

7.1 Det dolda

Temat *Det dolda* behandlar den andra frågeställningen: "Hur beskriver skolkuratorer sina erfarenheter av och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning?" Under detta tema beskrivs fenomenet ätstörningar vad gäller tjejer i högstadiet utifrån skolkuratorers egna erfarenheter samt de kunskaper som de besitter. Utifrån skolkuratorernas beskrivningar synliggör problematiken med att ätstörningar framstår som ett dolt fenomen. Detta diskuteras vidare utifrån hur detta leder till en komplexitet där upptäckandet av ätstörningen är svårt vilket i sin tur påverkar hur omgivningen reagerar på detta.

Under detta tema behandlas följande kategorier: "Upptäckandets dilemma", "Ätstörningens komplexitet" samt "Omgivningens oro".

7.1.1 Upptäckandets dilemma

Upptäckandets dilemma handlar om skolkuratorernas erfarenheter av och uppfattning om att ätstörningar är ett fenomen som är svårt att upptäcka. Detta anser vi gör att ätstörningar och misstänkta sådana kan ses som ett dolt fenomen. Flera forskare har framhållit just detta, att förnekelse är en del av problembilden, framförallt i ett tidigt stadie av en ätstörningsproblematik (Carney & Scott 2012, s. 294; Couturier & Lock 2006, s. 212). Courier & Lock (2006, s. 212) menar vidare att förnekelsen inte bara handlar om att dölja ätstörningen för omgivningen utan även att sjukdomsinsikten förminskas.

Ett citat som påvisar Skolkurator 3:s syn kring detta är följande:

"Man har ofta skuld känslor när man har en ätstörningsproblematik, man vill inte att någon ska veta. Det blir som en väldigt stor hemlighet för en själv att bära."

Detta citat visar på att även skolkuratorerna vi pratat med ser denna problematik som något som ofta hålls hemligt. Det framkommer även i vårt material att skolkuratorerna reflekterar kring detta som att anledningen till att fenomenet inrymmer ett döljande är de skuld- och skamkänslor som ätstörningen skapar hos den drabbade. Att skolkuratoren i det ovanstående citatet upplever det som att tjejer som misstänks ha en ätstörning har skuldkänslor samt att tjejen har som mål att hålla detta som en hemlighet kan ses som en typifiering. Här kan typifieringen ses som en slags kategorisering och ett förväntat handlingsmönster som dessa tjejer påtvingas. Detta behöver i sig inte vara problematiskt om typifieringen stämmer överens med den tjej skolkuratoren möter, det kan istället vara till hjälp utifrån att *typifieringsscheman* skapar handlingsmönster för interaktionen (Berger & Luckmann 1998, s. 43).

I vårt material har vi dock funnit beskrivningar som utmanar tanken om att det ofta handlar om skuld och skam, nämligen att den drabbade tjejen själv kommit till skolkuratoren och berättat om sin ätstörning vilket framgår av vad Skolkurator 6 nämner i följande citat:

“[...] ibland så kommer de själva, alltså just nu tror jag oftast att det är de själva som säger att ja, jag har ingen matlust nu, jag kanske har gått ner i vikt och att de inte vet varför. De vill prata.”

Typifieringen kan i detta fall göra att interaktionen påverkas på ett negativt sätt om skolkuratoren inte känner av var tjejen befinner sig i termer av känslor kring den misstänkta ätstörningen. Vidare har dock Carney & Scott (2012, s. 291) utifrån sin forskning diskuterat att döljandet av ätstörningen gör det svårt för både skolkuratorer och annan personal på skolan att upptäcka ätstörningar, vilket också framgår av vad Skolkurator 5 tar upp i nästföljande citat:

“[...] nämen att man vet lite om det. Jag jobbade med tjejer med ätstörningar och då får man ju lära sig, man ser ju, man lär sig ju mycket av dom här trixen de håller på med. De kryddar maten jättemycket så det är otäckt, de vill ju inte tycka att det är gott att äta, eller smetar ut maten på tallriken eller råkar tömma ut det finns ju så många sätt att luras.”

Citatet ovan visar på att det trots olika typer av försök från eleverna att dölja problematiken går att se igenom detta men att detta kan vara anknutet till hur stor erfarenhet skolkuratoren har av hur ätstörningar tar sig uttryck. Å andra sidan har andra ansett att det är ett utvecklingsområde som alltid kan förbättras för att öka uppmärksamheten kring tjejer som misstänks ha en ätstörning och därmed kunna identifiera vissa mönster som är förknippade med ett ätstörningsbeteende. Dessa mönster är något som Skolkurator 3 beskriver i följande citat:

“[...] och även titta på mönster, efter ett tag lär man ju känna de flesta elever iallafall. och det kan ju va att det blir ett avvikande mönster i beteendet som gör att man får upp ögonen lite.”

Att Skolkurator 3 i det ovanstående citatet framhäver vissa typiska mönster hos tjejer som de misstänks ha en ätstörning kan tyda på att detta är en del av dennes *sociala kunskapsförråd*. Berger och Luckmann (1998, s. 56) menar att det är viktigt att veta var de egna kunskapernas gränser går för att också kunna hantera det sociala kunskapsförrådet. Utifrån materialet verkar de flesta skolkuratorer vi pratat med ha någon typ av känsla för var just deras gräns går, detta får vidare följderna att det uppstår en variation i hur de ser på vikten av dessa kunskaper i relation till att upptäcka tjejer som misstänks ha en ätstörning.

7.1.2 Ätstörningens komplexitet

Att ätstörningar är ett komplext fenomen har vi tidigare nämnt, och detta är något som samtliga skolkuratorer som intervjuades var eniga i. En stor del i komplexiteten verkar ligga i att tjejer som misstänks ha en ätstörning ofta försöker dölja detta för omgivningen.

“För de tjejerna jag kan tänka på nu, de är ju duktiga flickor, sådär som det står i boken, att det är de duktiga flickorna som inte orkar mer eller måste göra det här också. Men sen jag tror inte att det är så många som, där syftet är att banta eller liksom. Utan jag tror mer att det är att de orkar inte eller att det är psykiskt.”

Citatet ovan visar på Skolkurator 5:s bild av tjejerna som är typisk för problematiken. Samtidigt belyser det även komplexiteten och tankarna som finns kring orsaker bakom problematiken. Detta visar på ett typifieringsschema men också på en modifikation av detta utifrån vilka erfarenheter av dessa tjejer skolkuratorerna har (Berger & Luckmann 1998, s. 43). Typifieringen i det här fallet är en bild som återges i litteratur och utbildningsmaterial om tjejer som är duktiga i skolan och på grund av denna målmedvetenhet också hamnat i en ätstörning eller en misstänkt sådan. Det vi kunnat utläsa från de intervjuer vi genomfört är att denna bild finns i grunden hos många skolkuratorer. Ätstörningens komplexitet i form av bakomliggande orsaker tar sig även andra uttryck än bilden av “den duktiga flickan”.

Ett annat citat som på ett annat sätt beskriver komplexiteten genom att vidga perspektivet från att bara fokusera på ätstörningen i sig uttrycks av Skolkurator 1:

“Jag tror att dom (ätstörningar) hör ihop med nåt annat, du är inte anorektiker rakt av så. Du kanske har jobbigt hemma.”

Detta citat framhäver att olika sociala förhållanden kan antas påverka ätstörningar. Något som Halvarsson (2000, s. 14) menar kan inverka på utvecklingen av ätstörningsproblematik är bland annat familjesituationen som även nämns i citatet ovan. Det blir här tydligt att typifieringar bidrar till att skolkuratorerna försöker se de bakomliggande motiven för elevernas beteenden (Berger & Luckmann 1998, s. 44). Vi tolkar det material som vi samlat in som att skolkuratorerna utifrån sin erfarenhet försöker se hela den sociala situationen kring eleven och därmed ser bortom ätstörningen. Detta ser vi som ett försök att skapa ny kunskap utifrån erfarenheter som skolkuratorerna kan ha samlat på sig i sitt dagliga arbete.

7.1.3 Omgivningens oro

Utifrån att ätstörningar omges av en slags döljande kultur kan detta skapa en oro bland närstående och professionella i dessa tjejers omgivning. Vårt material har visat att skolkuratorerna ofta får till sig tankar och funderingar som grundar sig i oro för en tjej som misstänks ha en ätstörning, denna oro kommer från flera olika håll. De beskrivningar vi tagit del av handlar främst om kompisar, föräldrar samt lärare, men oron har också i vissa fall kommit från annan skolpersonal. Det visade sig att små tecken kan framkomma som skapar en misstanke om en ätstörning, som i följande citat där Skolkurator 1 berättar att:

“Då kom hennes kompisar hit och ville prata och berättade att de är jätteoroliga för henne för att hon inte äter och att hon gått ner mycket i vikt och så.”

Det framkommer i detta citat att skolkuratoren blir kontaktad av kompisar på grund av deras oro för någon som de misstänker har en ätstörning. Detta påvisar dels att misstänkta

ätstörningar har en känslomässig påverkan hos närstående i omgivningen, dels att denna oro skapar en handlingskraft hos omgivningen som gör att dessa tjejer kan uppmärksammas av professionella. Att kompisarna kommer till just skolkuratoren kan tyda på att det sociala kunskapsförrådet kompisarna besitter innefattar viss kunskap om ätstörningar eller allmänna kunskaper om hälsa, de verkar här också känna till sin gräns, att de inte själva kan hantera detta (Berger & Luckmann 1998, s. 56). Detta i sin tur tyder på att de tillskriver skolkuratoren en större kunskap, men uttrycker även ett förtroende för att skolkuratoren kan ha lösningen.

Detta vittnar även om att kompisarna har ett positivt typifieringsschema vad gäller skolkuratorer, eller möjligtvis just den skolkuratoren de har vänt sig till. Detta typifieringsschema gör inte bara att kompisarna väljer att vända sig till skolkuratoren, men även att skolkuratoren kan bemöta dessa kompisar på ett visst sätt (Berger & Luckmann 1998, s. 44).

Det empiriska materialet visar på att skolkuratorerna till stor del lägger fokus på att prata med kompisarna i dessa situationer, de betonar då bland annat att det inte är deras fel och att de inte kan ta på sig ett ansvar i detta. Det var flera av skolkuratorerna som nämnde att stöttning av kompisarna är en viktig del i hanteringen av sådan här information. Vidare kan skolkuratoren ta kontakt med den tjej misstänkarna gäller för att se vad och om det är något som bör göras i ärendet. Individuell konsultation är även något som den tidigare forskningen visar på att skolkuratorer själva vill lägga mer tid på vilket även kan ses som en stor del av det hälsofrämjande arbetet en skolkurator gör på en skola (Agresta 2004, s. 151).

7.2 Tankarna och känslorna kan vi prata om ändå

I detta tema kommer tonvikten ligga vid att behandla vår första frågeställning: "Hur hanterar skolkuratorer situationer då de ställs inför tjejer som misstänks ha en ätstörning". Det som behandlas i detta tema kommer dock även att beröra vår sista frågeställning: "Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?". Under detta tema skildras hur skolkuratorerna gått tillväga då de har ställts inför problematiken med tjejer som misstänks ha en ätstörning. Skolkuratorns yrkesroll och dess gränser i förhållande till ätstörningar kommer även att behandlas i detta tema. Något som även framgick i vårt empiriska material var situationer då skolkuratorer varit i kontakt med tjejer som har en ätstörning och som återvänt till skolan efter att de fått professionell hjälp med detta. Det föregående kommer vi därför även att lyfta både i detta tema och i de två nästföljande.

Under detta tema behandlas följande kategorier: "Hantera problematiken", "Den stöttande rollen" och "Yrkesrollens gränser".

7.2.1 Hantera problematiken

Denna kategori representerar skolkuratorernas beskrivningar av situationer då de stött på tjejer som misstänks ha en ätstörning och hur de har valt att bemöta och hantera denna problematik. Något vi fann i vårt empiriska material var att flera av skolkuratorernas förhållningssätt gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning byggde i mångt och mycket på att etablera en god kontakt med tjejen för att skapa en förtroendefull relation dem emellan. Detta var något som framgick i intervjun med Skolkurator 4 som bland annat pratade om det problematiska med att bli inkallad till kuratören på någon annans inrådan:

“ [...] när jag hämtar eleven på någon annans inrådan, när det kommer ifrån mentorn att personen ska ha ett samtal så blir det inte lika bra. Då kanske personen bara säger att det är bra och att vi lämnar det därvid. Det blir ingen bra relation, jag vill ju inte att det blir så dramatiskt att komma till mig.”

I detta citat kan det uppfattas som att relationen mellan skolkuratoren och tjejer som misstänks ha en ätstörning kan påverkas av situationen där tjejerna på någon annans beväg hänvisas till skolkuratoren. I relation till den tidigare forskningen kring relationen mellan skolkuratoren och eleverna blir detta en viktig aspekt att ta hänsyn till då detta kan påverka förtroendet för skolkuratoren vilket kan leda till att tjejerna inte känner sig lika manade att ha samtal, ställa frågor och ta till sig skolkuratorns stöd om de inte etablerat en förtroendefull relation till denne (Holland 2015, s. 245). Om tjejen dessutom inför samtalet har en annan förväntning på samtalet utifrån vad personen som hänvisat henne till skolkuratoren har uttryckt kan detta även ge upphov till att samtalet inte blir lika bra där förutsättningarna inför samtalet gör det svårt för skolkuratoren att skapa en god relation till den här tjejen. Detta kan i sin tur leda till att om tjejen i en framtida situation känner att hon vill prata om sitt mående inte vänder sig till skolkuratoren baserat på det tidigare samtalet (Holland 2015, s. 257).

Samtliga skolkuratorer vi intervjuade i denna studie uppgav att de hade ställts inför en situation där en tjej misstänks ha en ätstörning. Däremot upptäckte vi en viss variation i hur utbredd de ansåg att fenomenet var på just deras skola, det samma gällde situationerna då de stötte på fenomenet vilka kunde uttrycka sig på flera olika sätt. En situation vilken flera skolkuratorer uppgav olika exempel på var att det uppstod i ett samtal om en tjejs mående. Detta skildras bland annat i detta citat av Skolkurator 6:

“Då är det ju nån som har sökt mig tänker jag och man pratar och tillslut så kommer man in på det här. Som skolkurator försöker man ju skanna av skolmiljö, hemma, fritid, hur mår man, hur är det. Och då kan det komma fram att man inte äter som man ska och man kanske till och med säger att man kräks. Det har väl hänt flera gånger att det är på det här sättet.”

I citatet ovan ger skolkuratoren ett exempel på en situation då hon har stött på en tjej som misstänks ha en ätstörning. Skolkuratorns förhållningssätt i denna situation var att i samtalet med tjejen fokusera på andra miljöer än enbart skolan. Att ha kunskap för att kunna se både individens skolmiljö och hemsituation var något som samtliga kuratorer nämnde som viktigt i hanteringen och bemötandet av denna problematik. Detta är något som även Halvarsson (2000, s. 14) betonar som betydelsefullt, att inte bara se till individens problematik utan att även se till sociokulturella faktorer såsom medias påverkan, individens familjesituation samt det sociala stödets omfattning om det nu finns något sådant.

Det föregående citatet visar på ett tankesätt som inrymmer tjejen familjesituation och de olika system som tjejen ingår i. Samtidigt lyfte Skolkurator 4 vikten av att istället flytta fokus till tjejernas känslor:

“[...] Ja, amen då är det mer stöttande samtal och så. Alltså jag pratar ju inte om maten och fokuserar inte på den. Jag fokuserar på mående, hur mår du. Självkänsla och sådana saker mer då.”

Detta citat ger uttryck för att den här skolkuratoren ville flytta fokus bort från mat och istället fokusera på tjejen mående och självkänsla. Denna skolkurator verkade vara medveten om de risker som finns med att prata om mat och vikt med tjejer som misstänks ha en ätstörning. Dessa risker är något som den tidigare forskningen lyfter i förhållande till unga tjejer som kan

befinna sig i en riskzon för att utveckla en ätstörning. Carter et al. (1996, s. 167) menar på att samtalet om ätstörningar, mat och vikt i ett försök att förebygga dessa kan leda till att oron för vikt och ätstörningsrelaterade tankemönster ökar istället för att ge tjejerna stöd i att komma till bukt med problemen. Däremot uttryckte Skolkurator 5 i citatet nedan att hon ansåg att det kan vara bra att våga prata om ätstörningar och psykisk ohälsa med eleverna som ett sätt att bryta den tabu som detta fenomen inrymmer:

“[...] och att våga samtala om jobbiga saker med eleverna, för att visa att det är inte tabu. Vi får prata om det, vi får säga ätstörning eller psykisk ohälsa.”

Då vi studerar dessa citat närmare verkar det som att skolkuratorernas hantering av ätstörningar inrymmer en viss variation där en skolkurator är mer mån om att se till de olika miljöerna som tjejen befinner sig i, en annan trycker på vikten av att vara försiktig med hur den pratar med tjejen och fokuserar på dess mående medan en tredje tycker att det är viktigt att lyfta ätstörningen till ytan och att faktiskt prata om ätstörningen. Dessa skilda förhållningssätt kan ses i ljuset av hur arbetsfördelningen uppfattas på de olika arbetsplatserna (Berger & Luckmann 1998, s. 162) men även att den *sekundära socialisationen* där skolkuratorn inhämtat kunskap från utbildningen och på arbetsplatsen skiljer sig åt och på så sätt skapar skilda uppfattningar om på vilket sätt en skolkurator bör hantera situationer där tjejer misstänks ha en ätstörning (Berger & Luckmann 1998, s. 154).

7.2.2 Den stöttande rollen

Denna kategori skapade vi utifrån hur skolkuratorerna pratade om vilka kunskaper som krävdes och vikten av dessa i förhållande till tjejer som misstänks ha en ätstörning. Vad som även framgick utifrån intervjuerna var hur skolkuratorerna såg på sin yrkesroll i förhållande till tjejer som misstänks ha en ätstörning. Något som flertalet skolkuratorer lyfte under intervjuerna var gränsen mellan att stötta och att behandla. Detta illustreras tydligt i följande citat av Skolkurator 4:

“Där tänker jag att det dels är en utmaning att inte gå in i en behandlarroll och en person som är i behandling eller nästan i behandling och är hyfsat mottaglig då kan det vara lätt att som kurator gå in i en behandlarroll och det ska vi inte göra, vi har inte ett behandlande uppdrag, vi har ett stödjande uppdrag.”

I det här citatet blir det tydligt att den här skolkuratorn inte såg det som sin uppgift att vara delaktig i behandlingen. Price et al. (1990, s. 2) och Harshberger (2011, s. 134) har i sina studier även kommit fram till dessa resultat där skolkuratorerna uppgivit att de inte ser det som sin uppgift att behandla problematiken utan att snarare finnas där som ett stöd för eleverna och att ta de kontakter som är nödvändiga. Utmaningen att inte gå in i en behandlarroll som denna skolkurator nämner kan vara svår att hantera. Detta kan återigen förstås utifrån det sociala kunskapsförrådet där skolkuratorn ser sig som expert inom sitt område vilket inrymmer det stödjande uppdraget som denna skolkurator beskriver i citatet och att det behandlande uppdraget sköts av barn- och ungdomspsykiatri (Berger & Luckmann 1998, s. 56). Däremot argumenterar Harshberger et al. (2011, s. 135) för att skolkuratorns kunskaper i att hantera ätstörningar bör ha en starkare grund i utbildningen och att i det här fallet veta när de ska remittera till barn- och ungdomspsykiatri. Att skolpersonalen har expertis inom olika områden är något som även uttrycks av Skolkurator 2 i följande citat men i det här fallet gäller det de perspektiv respektive yrkesgrupp intar:

“Lärare har olika perspektiv utifrån sina erfarenheter och utifrån vad man tycker är viktigt men där handlar det

också om måluppfyllelse, ibland kan det krocka och där upplever jag att kuratorn har ett ganska stort ansvar för att nyansera att det kanske inte alltid är målen som är det primära utan ibland behöver vi stötta eleven med annat som vi kanske inte tycker är vår roll.”

I detta citat beskrivs hur olika yrkesgruppers perspektiv baseras på dess erfarenheter och vad de anser är viktigt utifrån sin yrkesroll. Skolkuratorn som uttryckt detta menar dock på att hon upplever att de olika perspektiven kan leda till kollisioner om lärarna enbart fokuserar på måluppfyllelse. Vidare ansåg denna skolkurator att det kan vara viktigt att i vissa fall se bortom måluppfyllelsen för att stötta eleven i något som inte faller innanför ramen för de arbetsuppgifter som är kopplade till ens specifika yrkesroll.

7.2.3 Yrkesrollens gränser

Denna kategori knyter an till den föregående och tonvikten ligger på skolkuratorns yrkesroll vilket var något som berördes i hög grad i samtliga intervjuer. I denna kategori kommer vi att lyfta skolkuratorns yrkesroll i förhållande till de kunskaper som krävs för att hantera problematiken med tjejer som misstänks ha en ätstörning. Att veta var sitt uppdrag som skolkurator börjar och slutar var något som flertalet skolkuratorer uttryckte som en utmaning. Denna utmaning tar sig uttryck i nedanstående citat där Skolkurator 1 ger ett exempel på detta:

“När skolan var orolig för henne hade det väl egentligen varit bättre om vi hade tagit ett steg tillbaka för det vi gjorde blev inte bra. Dessutom hade skolsköterskan i uppdrag att väga och sådana saker och det är inte heller speciellt bra. Den (skolan) kanske kan vara en frizon och sedan kan man hålla på med allt någon annanstans, så det blev inget bra alls.”

Citatet ovan illustrerar ett exempel på en situation där en involvering av skolkurator och annan skolpersonal i en tjejs ätstörning ledde till komplikationer. Detta kan ställas mot det som uttrycktes av skolkuratorn i den föregående kategorin där hen tyckte att det var viktigt att stötta eleven i något som inte inryms av ens yrkesrolls arbetsuppgifter. I det ovanstående citatet menar denna skolkurator istället på att det kan vara bättre att skolan inte involverar sig i en tjej som redan har fått professionell hjälp med sin ätstörning utan att skolan kan vara den plats där tjejen inte behöver bli påmind om sin problematik. Hur skolkuratorer och skolan ska förhålla sig till en tjej som misstänks ha en ätstörning verkar vara till stor del kontextberoende och beroende av hur skolkuratorn ser på ätstörningar och hur långt ätstörningen hunnit utveckla sig. Att däremot lyfta problematiken mellan skolpersonal var något som Skolkurator 4 uttryckte vikten av:

“[...] att börja prata, ätstörningen är inget som är långt bort som BUP tar hand om, vi måste förstå att vi kan göra väldigt mycket bara genom att finnas som vuxna.”

Att involvera skolan i ätstörningsproblematiken kan utifrån citatet innan det ovanstående vara problematiskt. Citatet ovan understryker dock vikten av att inte ställa sig helt utanför detta och låta barn- och ungdomspsykiatrien lösa problemet utan att det är betydelsefullt att som skolkurator och som personal på skolan finnas där för tjejerna som misstänks ha en ätstörning. Detta kan vara en viktig aspekt att ta hänsyn till med tanke på hur Currin & Schmidt (2005, s. 620) pekar ut skolkuratorer som är en av de yrkesgrupper som befinner sig i en unik och viktig position för att identifiera ungdomar som är i ett begynnelsestadium av en ätstörning. Hos tjejer som misstänks ha en ätstörning kan detta begynnelsestadium vara påtagligt och det kan således vara viktigt att skolan och skolkuratorn är involverade i detta för att det inte ska

behöva gå så pass långt att en tjej blir i behov av professionell hjälp. Med hänsyn till att en ätstörning dessutom kan bli allt svårare att behandla och mer mödosam för personen som är drabbad av den vartefter den utvecklas och intensifieras (Currin & Schmidt 2005, s. 611) kan det, vilket citatet ger uttryck för, vara viktigt att inte enbart se det som en problematik som barn- och ungdomspsykiatrien har hand om. Däremot visar de två tidigare citaten på att det kan vara viktigt att ta hänsyn till och reflektera över den specifika kontexten som ätstörningen uppstår i samt hur långt den har hunnit utveckla sig.

Den position som skolkuratoren befinner sig i gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning kan även ställa vissa krav på kunskaper om ätstörningar. Det kan handla om kunskaper som krävs för att de ska kunna arbeta hälsofrämjande med detta men även för att veta när de behöver involveras i det stöttande arbetet gentemot de tjejer som återvänder till skolan efter behandling. Dessa kunskaper är något som återigen kan ställas i relation till hur skolkuratoren ser på sin yrkesroll i förhållande till ätstörningar. Skolkurator 1 berör just detta i följande citat:

“Ja det tror jag. Det känner inte jag är något problem för vi behöver inte bli... Vi går ju inte in... Det är en människa jag pratar med så jag känner inte att det är något problem, jag behöver inte veta i detalj om hur bukspottskörteln reagerar på... Ja du vet vad jag menar, tankarna och känslorna kan vi prata om ändå.”

I citatet ovan uttrycker skolkuratoren att hen har de kunskaper som krävs för att arbeta hälsofrämjande gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning. I det här citatet menar skolkuratoren på att mer specialiserade kunskaper om ätstörningens biologiska påverkan på kroppen inte är av relevans för yrkesrollen utan att det handlar om kunskaper för att kunna prata om en tjejs tankar och känslor vilket den här skolkuratoren anser att hen har. Denna skildring kan förstås utifrån det sociala kunskapsförrådet där skolkuratoren är expert inom sitt område men har inte samma ingående kunskap om något som hen upplever faller utanför de ramar vilka skolkuratorsyrket omfattas av (Berger & Luckmann 1998, s. 56).

7.3 Att vara uppmärksam på små saker

Under detta tema kommer vi främst behandla vår andra och tredje frågeställning: “Hur beskriver skolkuratorer sina erfarenheter av och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning?” samt “Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?” Utifrån vårt empiriska material framgick det att skolkuratorerna kopplade samman kunskaper och erfarenheter där erfarenheterna beskrevs som något som kan leda till kunskap kring tjejer som misstänks ha en ätstörning. Det visade sig även att skolkuratorernas beskrivningar av denna problematik kunde härledas till flera olika kontexter. De kategorier som vi berör under detta tema är “Erfarenhetens lärdomar” samt “Identifiering i olika kontexter”.

7.3.1 Erfarenhetens lärdomar

Att lära sig ifrån erfarenhet var något som våra informanter såg som en naturlig del av sin arbetsvardag. Flera av dem var inne på att erfarenheter av situationer kan vara till nytta och hjälpa dem i framtida situationer som påminner om det de fått erfarenhet av. Skolkuratorerna beskrev att erfarenheterna både kunde göra att de skulle handlat liknande igen, men också att de i vissa situationer hade en ambition om att agera på ett annorlunda sätt i framtiden. Detta vittnar om att de reflekterade över sina erfarenheter i syfte att utvärdera vad som fungerat bra

och vad som fungerat mindre bra för att på så sätt nå ett bättre resultat i framtida utmaningar inom arbetet. Följande citat illustrerar hur detta tog sig uttryck under en av intervjuerna:

“Någon gång måste ju vara den första men ju mer erfarenheter man har desto snabbare ser man och desto mer ställer man bättre frågor och man kommunicerar bättre med eleverna.”

Av de skolkuratorer vi intervjuat var ett flertal inne på samma spår som ovanstående citat. Skolkurator 3 menade på att erfarenheten kunde leda till handfasta rutiner och handlingsmönster:

“[...] och så ju fler gånger man stöter på ett problem eller en svår situation så blir det ju enklare för en själv för det blir ju mer på rutin, man vet vilka man ska ta kontakt med och hur man ska gå tillväga så erfarenheten är ju jätteviktig där.”

Samtidigt belyser Skolkurator 3 i följande citat att situationerna kan skilja sig mycket åt vilket skapar svårigheter i att ha färdiga rutiner:

“Sen som sagt med erfarenhet och tid när man arbetar som skolkurator så lär man sig ju men inget fall är ju det andra likt.”

Forskningen på området framhåller, liksom skolkuratorerna i vår studie, att erfarenheter är en viktig hjälp vad gäller rutiner för framtida situationer (Pallisera et al. 2013, s. 579). Skolkurator i det senare citatet ovan beskriver utmaningen som ligger i att inget fall är precis likadant. Pallisera et al. (2013, s. 579) menar dock att erfarenheten ändå kan bidra till att osäkerheten den professionella kan känna inför okända situationer kan minska. Detta är även något som kan ses i ljuset av att skolkuratorns roll är svagt definierad (Isaksson 2014, s. 47) där denna uppgiftsosäkerhet som uppstår kan leda till sämre förutsättningar för att skolkuratoren ska kunna hävda sin rätt att utföra ett visst arbete vilket i sin tur leder till att det skolkuratoriva arbetets legitimitet blir ifrågasatt (ibid.). Däremot får den professionella ett ansvar i att reflektera kring sina tidigare erfarenheter för att kunna tillgodogöra sig ny kunskap. Detta menar Pallisera et al. (2013, s. 579) att skolkuratoren bäst gör genom att få diskutera erfarenheten med andra. Utifrån vårt empiriska material kan vi se att skolkuratorerna deltar i olika sammanhang där de möter varandra, vilket skulle kunna vara ett forum för sådana diskussioner. Sådana sammanhang exemplifieras bland annat av Skolkurator 3 i följande citat:

“Jag träffar många elever i enskilda samtal, jag har även tjejgrupper, mycket nätverksmöten, jag arbetar tätt med psykiatri och socialtjänsten och även en del med polisen. Sitter med i något som heter elevhälsoteam som är tvärprofessionella möten där vi diskuterar elevernas resultat och hur de mår.”

Citatet ovan påvisar att det går att få erfarenheter av ätstörningar från en mängd olika situationer i olika typer av arenor och kontexter. Detta behöver inte bara handla om erfarenheter som kommer av skolkuratorns arbete i skolan utan kan också vara tidigare erfarenheter från det privata eller professionella. Skolkurator 4 speglar detta utifrån att förförståelsen kan påverka kunskaperna:

“[...] att man kan förhålla sig till samma ting på samma sätt men jag tror absolut att man är väldigt påverkad av vad man själv upplevt och sin egen förförståelse. Detta gör att man i det här yrket måste vara observant på vad man ser och inte ser och att man skaffar sig mer kunskap om det man inte kan så mycket om.”

Skolkuratorns reflektion i det ovanstående citatet visar på att skolkuratorsyrket kan inrymma ett större eget ansvar där kunskapsluckor behöver identifieras och täckas på skolkuratorns

initiativ. Det visar även på att skolkuratoren i sin yrkesroll använder mycket av sig själv och sina personliga erfarenheter som underlag för sin personliga förförståelse i sitt arbete. De personliga erfarenheterna och förförståelsen kan ses i ljuset av begreppet *socialisation* som beskrivs av Berger och Luckmann (1998, ss. 154-155). Skolkuratorernas erfarenheter kan ses som påverkansfaktorer vad gäller hur de ser på olika fenomen. Således kan erfarenheter bidra till att skolkuratorerna socialiseras på olika sätt. Skolkuratoren uttrycker i citatet ovan att förförståelsen är viktig för hur man ser på saker eller vad man ser för något. Socialisationen kan här förstås som att den sker både genom personliga erfarenheter i form av möten med tjejer som misstänks ha en ätstörning, i privatlivet eller yrkeslivet, men också genom skolkuratorernas mer gemensamma förförståelse som ligger till grunden för den utbildning de genomgått.

Vidare kan vi även se att typifieringsscheman över den professionella kunskap skolkuratoren besitter kan behöva modifieras utifrån de erfarenheter som denne möter. Detta gör att typifieringsscheman utvecklas så att ny kunskap som är baserad på erfarenheter kan nås (Berger & Luckmann 1998, s. 44).

7.3.2 Identifiering i olika kontexter

Att identifiera tjejer som misstänks ha en ätstörning är som vi tidigare nämnt ett dilemma för skolpersonalen. Att identifiera detta fenomen är dock något som både Carney och Scott (2012, s. 290) och Harshbarger et al. (2011, s. 131) menar på att skolkuratorer befinner sig i en speciellt passande position för att göra. Vidare menar Iachini et al. (2015, s. 44) att även övrig skolpersonal, såsom lärare, skulle behöva utveckla sin kunskap kring uppmärksammandet av psykisk ohälsa hos eleverna. Detta är något som även vårt material visar att skolkuratorerna efterlyser. Flera skolkuratorer menade på att de inte kan se allt på en skola. Med tanke på skolans storlek och antalet elever såg skolkuratorerna det som en stor utmaning att de ensamma skulle kunna se alla elever och om det finns potentiella risker för ätstörningar hos dessa elever. Många nämnde även att de inte är dem enda ögonen på skolan och att övrig skolpersonal i varierande utsträckning faktiskt behöver bistå i upptäckandet och uppmärksammandet av bland annat misstänka ätstörningar hos eleverna. Skolkurator 2 uttryckte sig följande i detta:

“[...] framför allt att få upp ögonen i vardagen för det här lilla, det behöver inte vara några stora åtgärder men man behöver se varje elev så att man ringar in dem så att de inte faller mellan stolarna.”

Ovanstående citat belyser vikten av att hela tiden vara medveten om och uppmärksam på elevernas mående i olika kontexter, samt att detta är något som olika professioner kan göra utifrån den kontext de befinner sig i på skolan. Vidare påtalar Skolkurator 5 i citatet nedan att kunskapen om ämnet är otroligt viktig för att se till att tjejer som misstänks ha en ätstörning inte faller mellan stolarna som föregående citat var inne på:

“Alltså det är ju jätteviktigt med kunskap för att har man inte någon form av kunskap kring ämnet är det ju också svårt att förstå vad det är eleven säger, om det inte är så att eleven själv rakt ut berättar att jag har en ätstörning.

Så behöver man ju såklart ha kunskap om ämnet. Om en elev till exempel helt plötsligt inte vill gå till tandläkaren och man har kunskapen kring att tänderna förstörs om man kräks under en längre tid så kanske man kan dra en koppling, har man ingen aning om det så kanske man inte alls förstår utan tror att det beror på tandläkarskräck. Så kunskap är jätteviktigt absolut.”

Här kan vi se att kunskapen i vissa fall är den avgörande faktorn i uppmärksammandet av väldolda ätstörningar. Som vi tidigare nämnt, och som även blir tydligt i ovanstående citat, är det

viktigt att skolkuratoren handlar på rätt sätt i en situation där en tjej kan misstänkas ha en ätstörning. Om den situation som beskrivs här skulle uppstå och skolkuratoren gör antagandet att tjejen har tandläkarskräck kan detta ses som en typifiering av tjejen. I detta fall hade kunskapen kunnat göra att typifieringen istället blir en misstänkt ätstörningsproblematik. Materialet visar att skolkuratorerna anser att kunskap på området är väldigt viktigt. Ser vi till teorin kan en fel typifiering som sker till följd av bristande kunskap resultera i felaktigt handlande av skolkuratoren (Berger & Luckmann 1998, ss. 43-44). Detta speglar också hur skolkuratorerna vill undvika att elever faller mellan stolarna, vilket de ser som en risk vid bristande kunskap. Detta sätt som skolkuratorerna i citaten ser på kunskap syn på kan även kopplas till det Berger och Luckmann (1998, s. 60) kallar relevansstruktur. Den kunskap skolkuratorerna vi pratat med värderar högt verkar vara den typ av kunskap som gör det möjligt för dem att uppmärksamma alla elevers mående. I detta kan misstänka ätstörningar räknas in då de enligt vårt material handlar om att eleven inte mår bra på något vis.

Den varierande vikten skolkuratorerna tillskriver ny kunskap för att upptäcka ätstörningar ser vi också kan ha med relevansstrukturen att göra (ibid). Olika skolor kan ha fokus på olika områden, vilket visat sig i materialet, då det ofta finns något område som anses lite mer aktuellt och viktigt på respektive skola. Detta gör att vissa arbetsuppgifter ställs högre upp på prioriteringslistan på bekostnad av andra. I vårt material har det framkommit att relevansstrukturen på skolorna överlag inte värdesatt arbete mot ätstörningar särskilt högt, däremot är ett övergripande uppdrag att förebygga psykisk ohälsa som helhet. Däremot ska sägas att enskilda skolkuratorer har visat sig mer eller mindre benägna att prata om ätstörningar som ett problem med en hög grad av relevans, vilket skulle kunna kopplas till hur de ser på sin profession. (Berger & Luckmann 1998, s. 60)

7.4 Prioriteringarnas uttryck

Vårt sista tema handlar om de prioriteringar skolkuratorerna uttryckte sig kring under våra intervjuer. Den frågeställning som behandlas här är främst den tredje vilken lyder: "Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?". Detta tema uppstod i samband med att vi fann beskrivningar i vårt empiriska material där det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning kunde kopplas till respektive skolas kultur och de prioriteringar som kom ur detta. Detta speglade i sin tur hur skolkuratorerna såg på vikten av kunskaper och erfarenheter samt hur dessa kunde inhämtas i olika sammanhang.

Vi har i detta tema funnit tre kategorier vilka är: "Skolans kultur", "Uppdaterad kunskap" samt "Hälsofrämjande arbete".

7.4.1 Skolans kultur

Denna kategori inrymmer hur prioriteringar inom utbildning och på arbetsplatsen kan påverka skolkuratorns kunskaper om ätstörningar samt vilken vikt dessa kunskaper får i förhållande till det hälsofrämjande arbetet mot tjejer som misstänks ha en ätstörning. I följande citat belyser Skolkurator 1 förekomsten av ätstörningar på den skola där hen arbetar:

"Det är så svårt eftersom att det här var mer på tapeten för några år sedan. Det är inte så mycket nu, jag upplever att man jobbar så sällan med det här så vi har inga rutiner för det, vi pratar inte ens om det."

Citatet ovan visar på hur förekomsten av ätstörningar påverkar hur det hälsofrämjande arbetet gentemot detta organiseras på skolan. Skolkuratoren på denna skola upplever inte att ätstörningar är lika utbredd som det var ett par år tidigare vilket får följderna att det saknas rutiner för detta samt att det inte inryms i diskussioner mellan personal på skolan då fenomenet inte är lika aktuellt just nu. Detta kan ses som en prioriteringsfråga där skolan och skolkuratoren prioriterar de problem som är aktuella för tillfället och kräver mer resurser. Detta kan ställas i relation till följande citat där Skolkurator 5 skildrar en bild av en skola där ätstörningar var ett mer aktuellt fenomen:

“Amen det va ju det här med hur skolan ser ut, vad är det för elever. Är det högpresterande eller är det dom som inte är det, eller är det, vad är det för kultur då överlag, och då menar jag inte bara religiös kultur utan kultur överhuvudtaget, vad är det för kultur på skolan. Tror jag är en stor grej. Och sen hur mycket som är stress hemifrån, föräldrarna förväntar sig höga betyg, och hur mycket är det ungarna själva som sätter upp den “måste-grejen”.”

Det ovanstående citatet framkom ur följdfrågan på varför ätstörningar var ett vanligt förekommande fenomen på denna skola. Skolkuratoren på denna skola såg det som att det var skolans kultur som påverkade där stressen av att prestera och förväntningar från föräldrar tog sig andra uttryck i form av ätstörningar. Utifrån dessa citat verkar det som att prevalensen för utvecklingen av ätstörningar på den skola där skolkuratoren arbetar påverkar hur det hälsofrämjande arbetet gentemot detta organiseras och prioriteras vilket även kan ha att göra med hur kulturen på skolan ser ut. Hur utbredd problematiken med tjejer som misstänks ha en ätstörning är kan vidare påverka hur skolkuratorerna ser på vikten av kunskaper kring detta. Detta kan också förstås utifrån relevansstrukturen där kunskaper om en viss problematik är beroende av vad problematiken har för relevans i det sammanhang skolkuratoren befinner sig i (Berger & Luckmann 1998, s. 60).

7.4.2 Uppdaterad kunskap

Denna kategori berör hur prioriteringar kring kunskaper om ätstörningar erhålls i olika typer av utbildning. På frågan om Skolkurator 6 upplevde en avsaknad av kunskaper för att arbeta hälsofrämjande mot ätstörningar svarade hen följande:

“Naej, jag tycker inte det. Och som det är idag så kan man ju googla på allting, alltså så fort jag får en fråga eller en fundering. Amen jag tar reda på det, det finns ju jättefina sajter som verkligen kan det mesta, så jag tycker inte att det är nåt sådär som jag saknar.”

I citatet ovan anser skolkuratoren att hen inte känner en avsaknad av kunskaper för att arbeta hälsofrämjande mot ätstörningar eftersom att hen upplever att det går att använda internet som ett verktyg för att uppdatera sig på ämnet om det uppstår frågor eller funderingar kring detta område. Detta ställer dock krav på ett aktivt sökande efter ny kunskap där incitamentet för att göra detta kan variera beroende på skolkuratorns tidsresurser och arbetssituation. Skolkurator 5 lyfte dock en avsaknad av kunskaper i relation till socionomutbildningen som hen hade gått:

“[...] kanske att jag skulle vilja ha fått bredare kunskaper under socionomutbildningen till exempel om ätstörningar, olika diagnoser, alkoholmissbruk och så vidare. För att skolkuratoren ska kunna jobba på ett bra och förebyggande sätt behövs det bredare kunskaper. Jag hade önskat lite mer konkret och handfast kunskap.”

I detta citat uttrycks, till skillnad från det föregående, en önskan om mer handfast och konkret kunskap i socionomutbildningen för att kunna arbeta med ätstörningar i skolan på ett förebyggande sätt. Skillnaden i dessa två citat är att den första skolkuratoren anser att det

handlar om att uppdatera sig då funderingar väl uppstår medan den andra lyfter behovet av utökade kunskaper inom socionomutbildningen för att arbeta förebyggande innan ätstörningen har hunnit utveckla sig. Den första skolkuratorns syn på kunskap i förhållande till det hälsofrämjande arbetet kan förstås utifrån hur lärande kan ses som en process som är ständigt pågående (Kolb 1984, ss. 26-28) där denna lärandeprocess kan ske genom att läsa forskning på internet men också genom att skolkuratoren tillgodoräknar sig erfarenheter på arbetsplatsen (Jivanjee et al. 2016, ss. 266-269). Däremot bekräftar den andra skolkuratoren det som Harshberger et al. (2011, s. 135) menar på; att skolkuratorns kunskaper i att hantera ätstörningar och att veta när en lämplig remittering ska ske bör ha en starkare grund i utbildningen. Behovet av att komplettera generella kunskaper med mer specifika kunskaper på både individ- och gruppnivå lyfts även av Isaksson (2014, s. 56) som menar på att utökade specifika kunskaper vidare kan leda till att skolkuratoren känner sig tryggare i sitt arbete med elever som har en specifik problematik.

7.4.3 Hälsofrämjande arbete

Denna kategori berör skolkuratorernas uppfattningar om det hälsofrämjande arbetet mot tjejer som misstänks ha en ätstörning utifrån det som står i Akademikerförbundet SSR:s policydokument för skolkuratorer vilket vi hänvisat till i både *Inledning* (s. 8) och *Bakgrund* (s. 12). Detta var något som Skolkurator 3 uttryckte vikten av i förhållande till inflödet av elevärenden:

“Jag tycker att det är otroligt viktigt att jobba förebyggande och främjande för vi måste se till att det inte händer och vi kommer aldrig få slut på akuta elevärenden som bara växer om vi inte börjar i rätt ände och arbetar förebyggande och främjande.”

I det ovanstående citatet uttrycks behovet av att arbeta förebyggande och hälsofrämjande för att hantera tjejer som misstänks ha en ätstörning innan problematiken uppstår. Detta ligger i linje med det som Currin & Schmidt (2005, s. 611) argumenterar för, att upptäcka ungdomar, i det här fallet tjejer, som befinner sig i begynnelsestadiet för att utveckla en ätstörning för att underlätta hanteringen av denna problematik och bespara tjejerna en mödosam behandlingsprocess vartefter ätstörningen utvecklas och intensifieras.

Hur det hälsofrämjande arbetet ska organiseras och hur kunskapen ska spridas hade skolkuratorerna dock spridda bilder av. Skolkurator 1 menade på att:

“[...] de vill dölja det här in i det allra längsta så det är klart att det är svårt men det finns nog en möjlighet att jobba på gruppnivå med något bra tänk, men sen kan vi ha lite “tvång” också, om jag ser att en elev aldrig äter så får den personen komma till mig några gånger för att prata och försöka lite, men som sagt är det att upptäcka det som är så himla svårt och då tror jag att det är den personalen där ute (pekar mot korridoren) som ska få informationen.”

I citatet ovan uttrycker skolkuratoren att det hälsofrämjande arbetet potentiellt skulle kunna genomföras på gruppnivå med eleverna men att det i dagsläget sköts på individnivå i de fall då någon upptäcker att en elev inte äter men att problematiken med att upptäcka fenomenet kvarstår. Skolkuratoren ger även uttryck för att det ligger ett stort ansvar på övrig skolpersonal i det hälsofrämjande arbetet. Detta är något som även uttrycks av Skolkurator 3 i följande citat:

“De har ju alltid vuxna de kan vända sig till och det gör ju att det blir en brygga till mig som kurator, så det är ju

inte alltid jag får till mig nåt direkt från en elev utan det kan ju komma från mina kollegor. Och det är jätteviktigt, och skulle det vara någonting som vi inte riktigt vet vad det handlar om utan mer en sån här mer allmän oro så har vi ju trygghetsteamet vi kan koppla in.”

De två föregående citaten understryker vikten av att samtlig personal på skolan behöver samarbeta för att få till ett välfungerande hälsofrämjande arbete. Detta samarbete är även något som understryks i den tidigare forskningen där Tatar & Bekerman (2009, s. 190) menar på att lärare har svårt att möta elevens sociala och emotionella behov och samtidigt skapa en bra undervisningsmiljö samtidigt som skolkuratorerna är belastade med ett flertal parallella arbetsuppgifter och åtaganden. Detta ställer således krav på ett välfungerande samarbete mellan personal på skolan för att det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning ska vara välfungerande för att skapa en trygg miljö för tjejerna (ibid.)

Även om samarbete mellan personal på skolan verkar vara något som är av stor vikt framgick det i intervjun med Skolkurator 4 att hen ansåg att det hälsofrämjande arbetet även behöver kompletteras med inhämtad kunskap från andra aktörer:

“Jag tänker även att man som skolkurator kan vända sig till andra aktörer som exempelvis Frisk och Fri, de har ett system med mentorer som själva varit drabbade som kan stötta alltså antingen per mail, telefon eller träffas. Jag tror inte att alla kuratorer har en kännedom att det finns andra organisationer och andra vägar att gå än till BUP.”

I citatet ovan lyfter skolkuratoren vikten av att vända sig till andra aktörer för att inhämta kunskap i förhållande till det hälsofrämjande arbetet. Denna skolkurator hade störst erfarenhet av ätstörningar bland samtliga skolkuratorer vi intervjuade varpå hen hade god kännedom om andra aktörer som engagerar sig i ätstörningsproblematiken och hen trodde inte att denna kännedom fanns bland samtliga skolkuratorer. Alla dessa citat som vi presenterat inom denna kategori visar på att erfarenheter av ätstörningar samt hur skolkuratorerna på respektive skola ser på kunskaper om ätstörningar kan spela en viktig roll i vilka kontakter en skolkurator tar och var kunskapen kan inhämtas från. Att inhämta kunskap utifrån erfarenheter på arbetsplatsen och dela den med annan skolpersonal samt att inhämta kunskap från andra aktörer skapar en mängd olika arenor där denna kunskap kan produceras delas. Detta kan ses i ljuset av den sekundära socialisationen vilken kan ske flera gånger och inrymma nya arenor som skolkuratoren behöver anpassa sig till där det sociala kunskapsförrådet skiljer sig åt (Berger & Luckmann 1998, s. 154). Detta ställer i sin tur krav på en reflektion från skolkuratoren för att vidare kunna dela och diskutera hur ätstörningar kan förstås med andra professionella och på så sätt skapa en kunskapsbas som det hälsofrämjande arbetet med tjejer som misstänks ha en ätstörning kan vila på (Pallisera et al. 2013, s.579).

8. Slutdiskussion

I denna avslutande diskussion kommer vi fokusera på i vilken grad våra frågeställningar och därmed vårt syfte besvarats genom den analys vi gjort. Vi kommer även diskutera det kunskapsbidrag som vår studie kan ge, samt ge förslag till vidare forskning på området.

Syftet med vår studie är att belysa hur skolkuratorer beskriver och konstruerar sitt förhållningssätt i situationer då de stöter på tjejer i högstadiet som misstänks ha en ätstörning. Vidare vill vi studera hur skolkuratorerna ser på vikten av kunskaper och erfarenheter av ätstörningar i det hälsofrämjande arbetet på skolan. Vår förhoppning med studien är att kunna bidra med kunskap om huruvida skolkuratorer har de kunskaper som krävs för att arbeta hälsofrämjande mot tjejer som misstänks ha en ätstörning eller om det finns behov av att vidareutveckla dessa kunskaper. För att nå fram till svaren på syftet har vi analyserat vårt empiriska material genom en innehållsanalys. Vidare har vi sett på resultaten utifrån en socialkonstruktivistisk teori, främst genom begreppen *Typifieringar*, *Det sociala kunskapsförrådet* samt *Socialisation*. Analysen resulterade i fyra teman. Det första temat kallar vi *Det dolda* och det innehåller kategorierna “Upptäckandets dilemma”, “Ätstörningens komplexitet” samt “Omgivningens oro”. Det andra temat kallar vi *Tankarna och känslorna kan vi prata om ändå* och det innehåller kategorierna “Hantera problematiken”, “Den stöttande rollen” samt “Yrkesrollens gränser”. Det tredje temat kallar vi *Att vara uppmärksam på små saker* och det innehåller kategorierna “Erfarenhetens lärdomar” samt “Identifiering i olika kontexter”. Slutligen kallar vi det fjärde temat *Prioriteringarnas uttryck* och det innehåller kategorierna “Skolans kultur”, “Uppdaterad kunskap” samt “Hälsofrämjande arbete”.

Vi kommer nu gå in på de frågeställningar vi satt upp för att tydliggöra de resultat vi hittat i analysen, samt föra en diskussion kring dessa.

8.1 Hur hanterar skolkuratorer situationer då de ställs inför tjejer som misstänks ha en ätstörning?

Med utgångspunkt i vårt resultat blir det tydligt att skolkuratorer som ställs inför en situation där en tjej misstänks ha en ätstörning hanterar detta på olika sätt. Det framgår att det i många fall leder till ett samtal med eleven där skolkuratoren väljer att inta olika perspektiv beroende på hur skolkuratoren ser på fenomenet ätstörning. Vissa skolkuratorer valde att se mer till de olika miljöer och sammanhang som tjejen ingår i. Detta förhållningssätt föranleder även att skolkuratoren tar kontakt med personer i tjejen omgivning såsom kompisar, föräldrar, lärare och potentiellt BUP om situationen kräver det, för att på så sätt kunna ge tjejen det stöd hon behöver i att komma till bukt med problematiken. Detta är något som ligger i linje med hur det går att se en ätstörning ur det sociokulturella perspektivet och inte enbart som ett medicinskt fenomen som grundar sig i individens psykiska mående (Halvarsson 2000, s. 14). Detta i sin tur anser vi ställer krav på skolkuratorns förmåga att veta vilka kontakter som ska tas och i vilket skede de ska tas.

Andra skolkuratorer såg istället relationen till dessa tjejer som av stor vikt i att bemöta och hantera denna problematik. Detta är något som lyfts i den tidigare forskningen (Holland 2015,

s. 245) där detta ses som grunden för att skapa ett förtroende dem emellan och för att tjejen vidare ska kunna känna sig trygg i att prata om sina bekymmer med skolkuratoren. Utan detta förtroende blir det även svårt för skolkuratoren att i samtalet med en tjej kunna upptäcka om det finns risk för att den tjejen har en ätstörning eller inte.

Variationen i vilket förhållningssätt skolkuratorerna har då de ställs inför situationer då det finns misstankar om att en tjej har en ätstörning kan således få följderna att hanteringen ter sig olika beroende på vilken skolkurator en tjej vänder sig till. Detta behöver nödvändigtvis inte vara något negativt och vi kan inte vara säkra på att det förhållningssätt en specifik skolkurator lyfter i intervjun är det enda som denne tillämpar. Att denna problematik hanteras olika kan däremot skapa sämre förutsättningar för att skolkuratoren ska kunna hävda sin rätt att utföra ett visst arbete vilket kan ses i ljuset av den uppgiftsosäkerhet som Isaksson (2014, s. 47) lyfter.

Trots dessa olikheter i hanteringen av problematiken verkar samtalet vara ett viktigt verktyg för samtliga skolkuratorer som intervjuats i denna studie. Däremot visar vårt resultat på att detta samtal kan ha varierande fokus beroende på hur skolkuratorer ser på att just prata om ätstörningen. Att prata om andra miljöer än enbart skolan vilket nämndes i det tidigare stycket var ett sätt att prata om detta. En annan aspekt som en skolkurator ansåg vara viktigt i detta var att flytta fokus bort från ätstörningar, mat och vikt och istället prata om känslor och mående. Detta ligger även i linje med hur tidigare forskning förhåller sig till att prata om just ätstörningar där samtalet om detta kan leda till att risken för att utveckla en ätstörning ökar hos ungdomar som befinner sig i riskzonen för att utveckla en sådan (Carter et al. 1996, s. 167). Trots detta kan det diskuteras huruvida undvikandet om att prata om ätstörningar kan bidra till att den tabu som denna problematik omges av befästs ytterligare. En av skolkuratorerna menade på att det är viktigt att prata om detta med hänsyn till tabun och uppmärksammandet av ätstörningar och psykisk ohälsa. Vi menar att skolkuratorernas förhållningssätt kring tabubelagda ämnen kan vara intressanta att lyfta. Skolkuratorernas konstruktion av ätstörningar som ett tabu kan i sig påverka sättet de hanterar det. Utifrån Berger och Luckmann (1998, s. 44) kan detta ses som ett typifieringsschema som påverkar handlingsmönster. Här anser vi dock att det blir av stor vikt att veta i vilka forum ätstörningar och psykisk ohälsa ska lyftas för att inte riskera att elever på skolan drabbas av det. En annan skolkurator lyfte att det går att komma långt genom att fokusera på tjejernas självkänsla. Ett förhållningssätt som fokuserar på att stärka individens självkänsla och mående och således riktar fokus bort från mat och vikt, samtidigt som ätstörning som fenomen uppmärksammas bland personalen på skolan, skulle här kunna vara det som förmår att ringa in denna problematik utan att elever på skolan riskerar att utveckla en ätstörning eller ett ätstörningsrelaterat beteende.

En viktig aspekt vi anser berör samtliga delar av det som lyfts i diskussionen kring skolkuratorernas hantering av denna problematik är hur långt ätstörningen har hunnit utveckla sig och rota sig i individen. Medvetenheten om var i ätstörningen en tjej befinner sig i ätstörningen är både viktig för att veta hur skolkuratoren ska prata om detta med tjejen och dessutom för att veta vilka kontakter som bör tas i given situation. Att veta var en tjej befinner sig i ätstörningen är svårt i sig med tanke på att det i vår studie handlar om tjejer som *misstänks* ha en ätstörning. Som vi nämnt tidigare inrymmer ätstörningen en döljande dimension där det inte alltid syns utåt var en tjej befinner sig i detta samtidigt som tankarna och känslorna kring mat och ätande är personbundet vilket gör det svårt att som utomstående

förstå hur detta upplevs av den individ som det drabbar. Detta gör att vår analys kring detta utgått till stor del från latent innehåll i skolkuratorernas uttalanden som därmed påverkats av vårt tolkningsutrymme (Graneheim & Lundman 2004, s. 106). Hanteringen av denna dolda problematik anser vi dock ställer krav på skolkuratorns kunskaper om hur ätstörningar upplevs av individen som är drabbad av den. Vidare blir det viktigt att en kännedom finns kring hur personens familjesituation ser ut samt vilket stöd personen har i andra miljöer än i skolan och att skolkuratoren riktar fokus mot även detta. En helhetsbild av den aktuella elevens sociala situation verkar skolkuratorerna se som centralt utifrån uttalanden om ätstörningarnas komplexitet. Att skolkuratorerna ofta uttrycker latent innehåll vad gäller just "det dolda" anser vi vittnar om att de har svårt att fånga upp exakt vad som ligger bakom ätstörningsproblematiken eller att se exakt vilka faktorer som påverkar vad. Denna svårighet gör att skolkuratorerna blir vaga i sina beskrivningar vilket skulle kunna ses som en kunskapslucka eller osäkerhet vad gäller orsakerna till eller uppkomsten av fenomenet, som vi också tror påverkar hanteringen av densamma.

Utifrån vad vi funnit i vårt empiriska material och de policydokument vi hänvisar till i bland annat inledningen av vår studie ska inte skolkuratoren ha en behandlande funktion i ätstörningsproblematiken. Däremot anser vi att det som skolkurator i hanteringen av denna problematik är viktigt att även ha kännedom om vad andra aktörer kan göra för att hjälpa dessa tjejer med att komma till bukt med problematiken. Detta gäller inte bara i de situationer som en kontakt med BUP kan vara aktuell, vi understryker även vikten av att ta del av de kunskaper vilka andra aktörer har såsom exempelvis Frisk och Fri. Vidare kan detta skapa ett bredare kunskapsunderlag för skolkuratorerna och därmed stärka legitimiteten i hanteringen av dessa situationer i skolmiljön där tjejerna befinner sig stora delar av dagen.

8.2 Hur beskriver skolkuratorer sina erfarenheter av och kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning?

Flera typer av erfarenheter av tjejer som misstänks ha en ätstörning beskrivs i vårt material. Erfarenheterna handlar både om vad som kan ligga bakom en misstänkt ätstörning men också om hur erfarenheterna kan vara till nytta i bemötandet av dessa tjejer. Något vi lyft tidigare i diskussionen är en annan aspekt av erfarenheterna som lyfts som inte fokuserat på den drabbade tjejen utan personer i dennes omgivning. Skolkuratorerna beskriver genomgående att en misstänkt ätstörning oroar både kompisar, lärare och föräldrar. Här beskrivs erfarenheterna utifrån att skolkuratorns roll blir att stötta omgivningen och ibland ge dem de rätta verktygen att stötta den drabbade tjejen på ett bra sätt. Att se till andra miljöer och rikta fokus bort från tjejens misstänkta ätstörning kan även ses som kunskap i sig sett till hur skolkuratorer hanterar dessa situationer. Dessa beskrivningar av att ätstörningar som fenomen omfattas av många olika kontexter styrker vår uppfattning om att ätstörningar eller misstänkta ätstörningar hos unga tjejer kan ses som ett socialt problem utifrån Losekes (2003, s. 6) definition. Detta då det blir tydligt i vårt empiriska material att ätstörningen inte bara drabbar tjejen med ätstörningen utan fenomenet påvisas även inrymma en stark social aspekt som påverkar omgivningen. I och med detta anser vi att det sociala perspektivet är mycket behövligt, då det medicinska perspektivet inte förmår att tillgodose alla aspekter av fenomenet ätstörningar.

Skolkuratorernas kunskap om tjejer som misstänks ha en ätstörning varierar. Även om de anser att de har den kunskap som krävs är det dock ingen som uttrycker att de är fullärda,

utan framhåller att det är en kunskap som kräver uppdatering och upprepning liksom andra kunskaper. Det som är genomgående är att skolkuratorerna upplever att de är säkra i sin yrkesroll utifrån den kunskap de har kring samtal och bemötande generellt. Denna inställning anser vi vittnar om ett välfungerande socialt kunskapsförråd hos skolkuratorerna där de har kännedom om sina gränser vad gäller kunskap samtidigt som de känner sig trygga med den viktiga kunskap de har för att kunna samtala med eleverna (Berger & Luckmann 1998, s. 56). Vi anser att det är en grundläggande förutsättning att skolkuratorerna känner sig trygga utifrån sin kunskapsbas, samtidigt som vi ser det som mycket angeläget att ha specialkunskaper inom viktiga områden så som de olika typerna av psykisk ohälsa hos unga. Trots att dessa specialkunskaper varierar hos gruppen vi studerat upplever vi att det finns en medvetenhet kring detta som är positiv.

Vidare har det framkommit att kunskap är något som kan uppstå ur erfarenheter. Tidigare erfarenheter gör att skolkuratorerna reflekterar kring framtida liknande situationer och på så sätt lär sig av både lyckanden och misslyckanden. Detta gör att vi ser att erfarenheter av tjejer som misstänks ha en ätstörning kan bidra till ett bättre hälsofrämjande arbete kring dessa. Vi anser dock att tid för reflektion är mycket viktigt, vilket även Pallisera et al. (2013, s.579) framhåller, vad gäller möjliggörandet för erfarenhetsbaserat lärande. Vidare har vi under studiens gång fått kännedom om att skolkuratorerna i stor utsträckning arbetar ensamma i sin profession på arbetsplatsen, detta anser vi försvårar möjligheten till löpande reflektion med likasinnade, och därmed lärandet utifrån erfarenhet. Däremot anser vi att de sammanhang där skolkuratorer från olika skolor möter varandra i nätverksmöten kan vara ett bra forum för denna reflektion och om detta prioriteras skapa en god förutsättning för gemensamt lärande.

8.3 Hur ser skolkuratorer på vikten av kunskaper och erfarenheter i förhållande till det hälsofrämjande arbetet gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning?

Kunskaper och erfarenheter kring ätstörningar kan utifrån vår analys sägas vara en viktig komponent för hur synen på hälsofrämjande arbete gentemot tjejer som misstänks ha en ätstörning ser ut. Dels för att erfarenhet enligt vårt material kan skapa säkerhet i både skolkuratorns agerande men också dennes yrkesroll i stort. Det framkommer också att arbetsvardagen inom skolkuratorsyrket bygger till stor del på lärande utifrån erfarenheter av olika situationer som uppstår. Vi anser därför att erfarenheter är ett viktigt inslag i skolkuratorernas professionella utveckling och att dessa skapar nya möjligheter för hur skolkuratorerna väljer att handla i framtida situationer. Detta ligger i linje med hur Berger och Luckmann (1998, s. 44) ser på att handlingsmönster utgår ifrån typifieringsscheman som skapas genom erfarenhet, samt hur Pallisera et al. (2013, s. 579) påtalar att den professionella utvecklingen är beroende av erfarenhetsbaserat lärande. Detta kan dock bli problematiskt för skolkuratorer som är nyare i sin roll då det finns en risk att de inte har samma möjlighet att känna sig trygga och förberedda att möta viss sorts problematik utifrån brist på erfarenheter. De tillfällen vi tidigare nämnt då skolkuratorerna träffas och har möjlighet att lyfta reflektioner med varandra anser vi skulle kunna avhjälpa detta något, då erfarenheter och kunskaper har möjlighet att delas, samt handlingsmönster kan diskuteras. Vikten eller prioriteringen av dessa diskussioner ser vi kan påverkas både av skolkuratorerna själva, men även komma från ledningen, vilket kan kopplas till den relevansstruktur som ätstörningar i skolan omges av (Berger & Luckmann 1998, s. 60).

Skolkuratorernas syn på vikten av kunskap kring just ätstörningar varierar något. Överlag anses denna typ av kunskap vara viktig för att kunna upptäcka ätstörningen (Carney & Scott 2012, s. 291). Här sträcker sig dock vikten av kunskap över all skolpersonal då flera skolkuratorer uttrycker att de inte kan se allt själva, utan att det måste ske ett samarbete med andra anställda på skolan för att se elevernas behov i så stor utsträckning som möjligt. Den utmaningen vi upplever synliggörs här är att få med de olika professionerna inom skolan i ett gott samarbete mot ett gemensamt mål. Trots att skolkuratorerna vill få med sig övriga professioner ser vi att de alla har olika uppdrag på skolan, där skolkuratoren är den som främst står för det sociala perspektivet (Socialstyrelsen 2016, s. 25). Vikten av kunskap för just skolkuratorerna anser de själva mer handlar om samtalskunskaper. De ser att samtalen är det de är experter på, och i samtalen pratas det mest om mående och inte ätstörning på någon hög nivå (Berger & Luckmann 1998, s. 56).

Utifrån den spridda kunskap som skolkuratorerna uttrycker kring ätstörningar, som också är en dold problematik, anser vi att den skulle behöva ett lyft vad gäller medvetandegörandet för de professionella som kan stöta på denna dolda problematik. Då problematiken är dold anser vi att ansvaret att uppdatera sig om de små tecken som kan avslöja den så att den kommer till ytan är av extra vikt. Vari detta ansvar ligger kan dock diskuteras. Rektorn på skolan kan ses som den person vilken har det formella ansvaret för att ämnet prioriteras. Samtidigt visar det sig att det i praktiken framgår att de enskilda skolkuratorerna måste ta en del av ansvaret vad gäller att påtala detta som ett viktigt ämne. Wilson (2004, s. 152) är en av dem som i linje med detta förespråkar att socialarbetare ibland behöver vara aktiva i att utmana och ifrågasätta diskurser och vedertagna prioriteringsordningar i samhället.

Vad gäller vikten av kunskap kan vi se att det är personbundet. Utifrån vårt empiriska material framgår det att det är den enskilda skolkuratoren som får i uppgift att upptäcka och försöka fylla sina kunskapsluckor på eget initiativ. Detta anser vi gör att skolkuratoren som ofta är ensam representant för sin profession på skolan får ett mycket stort och viktigt ansvar. Trots att vi i föregående stycke förespråkade att skolkuratoren bör vara aktiv i att påtala vikten av prioriteringar ser vi att detta kan bli ett i vissa fall väldigt tungt ansvar att bära som enskild skolkurator. Dessa resultat understryker vikten av samverkan mellan lärare och skolkuratorer med hänsyn till att lärarna har svårt att möta elevens sociala och emotionella behov och samtidigt skapa en bra undervisningsmiljö samtidigt som skolkuratorerna är belastade med ett flertal parallella arbetsuppgifter och åtaganden (Tatar & Bekerman 2009, s. 190). Vidare uttrycker en skolkurator en avsaknad av kunskap från socionomutbildningen vad gäller tydliga riktlinjer för när remittering till BUP ska ske. Samma skolkurator önskar att socionomutbildningen vore bredare på flera områden för att ge verktyg för hälsofrämjande arbete. Detta föranleder ytterligare vikt av att socionomutbildningen representerar de delar en skolkurator har kunskapsbehov kring, samt att skolkuratorernas arbetsplatser är lyhörda för att erbjuda rätt slags vidareutbildningar.

Utifrån vårt material har vi kunnat se att det finns en gemensam åsikt kring att förebyggande arbete är viktigt för att undvika akuta elevärenden. Här framkommer vikten av att ha viss kunskap kring ätstörningar då kunskapen kan vara avgörande just i det upptäckande skedet. Hur det förebyggande eller hälsofrämjande arbetet ska ske finns spridda åsikter kring, och flera menar att den kultur som finns på skolan är en avgörande faktor för hur det bäst sker och var fokus bör ligga. I detta ser vi en koppling till relevansstrukturer på olika skolor (Berger &

Luckmann 1998, s. 60). Vissa skolor ser stressförebyggande som en del i ett hälsofrämjande arbete som kan minska psykisk ohälsa på ett generellt plan, och därmed även ätstörningar som kan vara en del av detta. En skillnad kring hur skolkuratorerna ser på hälsofrämjande arbete är vad som är bra att prata om. Det framkommer att vissa anser att endast mående ska tas upp med fokus på exempelvis självkänsla, andra tycker att det också är viktigt att våga prata om ätstörningar i syfte att bryta det tabu som anses finnas kring olika typer av psykisk ohälsa. Utifrån de tankar skolkuratorerna i vår studie uttrycker sammantaget med den forskning som finns på området ser vi att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet mot ätstörningar är ett stort problemområde som inte har någon enkel eller självklar lösning. Detta är således något som kräver fortsatta diskussioner inom skolan, men kanske också inom forskarvärlden.

8.4 Kunskapsbidrag och förslag till vidare forskning

Det kunskapsbidrag vi anser att vår studie lett till är att skolkuratorernas syn på sin kunskap har belysts. Det råder delade meningar om huruvida dessa behöver vidareutvecklas men flera av informanterna har ansett att det alltid går att bli bättre. Vad gäller det hälsofrämjande arbetet ser det lite olika ut på olika skolor vilket vi tror beror delvis på hur kunskaperna hos respektive skolkurator ser ut. De kunskaper skolkuratorerna ser som viktigast i sitt arbete, samtalskunskaper, anser de också att de har. De mer specifika kunskaper som krävs för olika typer av hälsofrämjande arbete i ett förebyggande syfte vad gäller just ätstörningar är däremot i behov av att vidareutvecklas.

Något som kan diskuteras är skolkuratorns roll och uppdrag i skolan. Denna roll har som vi tidigare nämnt präglats av otydlighet, vilket också gör att arbetet skiljer sig mellan skolor. Utifrån det empiriska material vi insamlat framgår också att prioriteringar hela tiden sker för vilka områden som ska fokuseras. Samtidigt ökar ungas missnöje med sina kroppar vilket kan ses som en riskfaktor för ätstörningar (Socialstyrelsen 2016, s. 110). Sammantaget leder detta till att vi ställer oss frågan om skolkuratorerna behöver få en större roll i skolan. Vi tror att dels kunskap, men också större resurser behövs för att ge skolkuratorerna möjlighet att se alla elevers psykosociala situation i skolan på ett så heltäckande sätt som möjligt. Då många av de informanter vi talat med arbetat ensamma som skolkuratorer på sin skola väcks också frågan om skolkuratorns arbetsmiljö. Att få stöd från någon med samma profession samt en större möjlighet till samarbete tror vi skulle kunna gynna både den enskilda professionella, men också den psykosociala situationen ute på skolorna i stort.

Det vi ser som en brist i aktuellt forskningsläge är forskningen kring killars ätstörningar. Detta tror vi beror på att ätstörningar är vanligare bland tjejer. Vi anser dock att det skulle vara intressant att studera skillnader och likheter mellan tjejer och killar vad gäller ätstörningar, samt om bemötandet från omgivningen skiljer sig åt. En annan vidare forskning utifrån den studie vi genomfört vi ser möjlig är en liknande studie för skolkuratorer i gymnasieskolor. Detta då problematiken kan skilja sig åt i åldrarna, men också för att se om skolkuratorerna stöter på andra dilemman i detta åldersspann. Den största avsaknaden av forskning ser vi är studier genomförda i Sverige där skolkuratorns roll kommer i fokus, och som tydliggör och undersöker det hälsofrämjande uppdraget de har i skolan.

8.5 Avslutande kommentarer

Vi anser att skolkuratorerna spelar en stor roll för det sociala arbetets praktik då de träffar många unga personer som i vissa fall är utsatta på olika vis. Kan ett välorganiserat socialt arbete i skolan nå människor redan i skolåldern anser vi att många sociala problem kan upptäckas och stöttas upp tidigare vilket i sin tur kan leda till ett bättre socialt klimat för andra typer av sociala praktiker samhället har behov av. Därmed inte sagt att det sociala arbetet i övrigt inte skulle behövas, men vi anser att det i skolan finns möjlighet att nå människor i tid och förebygga sociala problem samt stötta unga människor i ett tidigt skede innan en ätstörning har gått så pass långt att personen den drabbar är behov av professionell behandling för detta. Detta skulle vidare kunna leda till ett besparande av samhällets resurser.

9. Referenser

Abascal, L., Bruning Brown, J., Winzelberg, A.J., Dev, P., & Taylor, C.A. (2004) Combining universal and targeted prevention for school-based eating disorder programs. *International Journal of Eating Disorders*, vol. 35, no. 1, pp. 1-9.

Agresta, J. (2004) Professional Role Perceptions of School Social Workers, Psychologists, and Counselors. *Children & Schools*, vol. 26, no. 3, pp. 151-163.

Agresta, J. (2006) Job Satisfaction Among School Social Workers. *Journal of Social Service Research*, 33:1, 47-52.

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Barlebo Wenneberg, S. (2010) *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.

Barn -och Ungdomspsykiatri (2015) *Ätstörningar - vad händer på BUP?* Barn -och Ungdomspsykiatri.
<http://www.bup.se/sv/Rad-och-fakta/Artiklar/Atstorningar--Vad-hander-pa-BUP/> (Hämtad 2017-05-18)

Berger, P.L. & Luckmann, T. (1998) *Kunskapssociologi: Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. 2. uppl., Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Bowers, H. & Lemberger, M.E. (2016) A person-centered humanistic approach to performing evidence-based school counseling research. *Person-Centered and Experiential Psychotherapies*, vol. 15, no. 1, pp. 55-66

Burr, V. (2015) *Social constructionism*. Third edition. London: Routledge

Carney, J. & Scott, H. (2012) Eating issues in schools: Detection, management, and consultation with allied professionals. *Journal of Counseling and Development*, vol. 90, no. 3, p. 290-297.

Carter, J.C., Stewart, D.A., Dunn, V.J. & Fairburn, C.G. (1997) Primary prevention of eating disorders: Might it do more harm than good? *International Journal of Eating Disorders*, vol. 22, no. 2, pp. 167-172

Currin, L. & Schmidt, U. (2005) A critical analysis of the utility of an early intervention approach in the eating disorders. *Journal of Mental Health*, 14:6, 611-624.

Dahlin-Ivanoff, S. (2015) Fokusgruppsdiskussioner. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Dalen, M. (2015) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008) The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62 (1), 107–115
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015) Intervjuer. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.
- Frisk & Fri (2017) *Om ätstörningar*. Frisk & Fri riksföreningen mot ätstörningar. <http://www.friskfri.se/om-atstorningar/> (Hämtad: 2017-05-13)
- Garcia, C., Lindgren, S. & Pintor, J.K. (2011) Knowledge, Skills, and Qualities for Effectively Facilitating an Adolescent Girls' Group. *Journal of School Nursing*, vol. 27, no. 6, pp. 424-433.
- Garner, D. M. & Garfinkel, P. E. (1980) Socio-cultural factors in the development of anorexia nervosa. *Psychological medicine*, nr.10, s. 647-656.
- González, M., Mora, M., Penelo, E., Goddard, E., Treasure, J. & Raich, R. (2015) Gender differences found in a qualitative study of a disordered eating prevention programme: What do boys have to say? *Journal Of Health Psychology*, 20, 6, pp. 858-874,
- Graneheim, U. & Lundman B. (2004) Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, no. 2, p. 105.
- Halvarsson, K. (2000) *Dieting and eating attitudes in girls: development and prediction*. Uppsala universitet: Uppsala.
- Harshbarger, J., Ahlers-Schmidt, C., Atif, M., Allred, E., Carroll, M. & Hauser, R. (2011) School counselors' knowledge of eating disorders. *Eating and weight disorders-studies on anorexia, bulimia and obesity*, vol. 16, no. 2, pp
- Hirdman, Y. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Holland, M. (2015) Trusting Each Other: Student-Counselor Relationships in Diverse High Schools. *Sociology of Education*, vol. 88, no. 3, p. 244-262.
- Iachini, A.L., Pitner, R.O., Morgan, F. & Rhodes, K. (2016) Exploring the Principal Perspective: Implications for Expanded School Improvement and School Mental Health. *Children & Schools*, vol. 38, no. 1, p. 40.
- Isaksson, C. (2014) Skolkuratorers handlingsutrymme – gränser, legitimitet och jurisdiktion. *Socialvetenskaplig tidskrift*, vol. 21, nr. 1, s. 47-66.
- Jivanjee, P., Pendell, K., Nissen, L. & Goodluck, C. (2016) Lifelong Learning in Social Work: A Qualitative Exploration with Practitioners, Students, and Field Instructors. *Advances In Social Work, Vol 16, Iss 2, Pp 260-275 (2016)*, 2, p. 260.
- Kolb, D. A. (1984) *Experiential Learning. Experience as the Source of Learning and*

Development, Practice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Larsson, A-K. (2001) Uppfostran till självsvält? Om yttre och inre kontroll av den unga flickans kropp och karaktär kring sekelskiftet 1900. *Socialvetenskaplig tidskrift*, vol. 8, nr. 1/2, s. 92-107.

Larsson, S. (2005) Om kvalitet i kvalitativa studier. *Nordisk pedagogik*, 25(1)

Loseke, D. R. (2003). *Thinking about social problems*. Transaction Publishers: New Brunswick, New Jersey.

Luhmann, N. (2010). *Introduction to systems theory*. Cambridge: Polity

Lundman, B. & Hällgren Graneheim, U. (2008) Kvalitativ innehållsanalys. I: Granskär, Monica & Höglund-Nielsen, Birgitta (red.) (2008). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Lövgren, K. (red.) (2016). *Att konstruera en kvinna: berättelser om normer, flickor och tanter*. Lund: Nordic Academic Press.

Pallisera, M., Fullana, J., Palaudarias, J. & Badosa, M. (2013) Personal and Professional Development (or Use of Self) in Social Educator Training. An Experience Based on Reflective Learning, *Social Work Education*, 32, 5, p. 576.

Medin, J. & Alexanderson, K. (2000) *Begreppen Hälsa och hälsofrämjande, en litteraturstudie*. Lund: Studentlitteratur.

Nordenfelt, L. (1994) Om hälsofrämjandets etik. Ett försök till systematik som bas för en etisk analys. I: Carlsson, G. & Arvidsson, O. (red.) *Kampen för folkhälsan*. Borås: Natur & Kultur.

Prestjan, A. (2001) Humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsperspektiv på ätstörningar, exemplet anorexi. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr. 1/2, s. 112-125.

Price, J.A., Desmond, S.M., Price, J.H. & Mossing, A. (1990) School counselors knowledge of eating disorders. *Adolescence*, Vol. 25, Issue 100

Rohde, P., Auslander, B.A., Shaw, H., Raineri, K.M., Gau, J.M. & Stice, E. (2014) Dissonance-based prevention of eating disorder risk factors in middle school girls: Results from two pilot trials. *International Journal of Eating Disorders*, vol. 47, no. 5, pp. 483-494.

Skolverket (2014) *Elevhälsans uppdrag - främja, förebygga och stödja elevens utveckling mot målen*. Stockholm: Skolverket.

Tillgänglig på Internet:

https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.193348!/nilsson_web131003ny.pdf

Socialstyrelsen & Skolverket (2016) *Vägledning för elevhälsan*. Stockholm: Socialstyrelsen.
Tillgänglig på Internet:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20394/2016-11-4.pdf>

Svensson, P. (2015) Teorins roll i kvalitativ forskning. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.)
Handbok i kvalitativa metoder. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, G. &
Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Tatar, M. & Bekerman, Z. (2009) School counsellors' and teachers' perceptions of their
students' problems: shared and divergent views. *Counselling & Psychotherapy Research*, 9, 3,
pp. 187-192

Wilson, J. (2004) Beyond psychiatry: How social workers conceptualise women and
selfstarvation. *Australian Social Work*, vol. 57, nr. 2, s. 150-160.

Bilaga 1

Informationsbrev

Vill du bidra med dina erfarenheter av att arbeta som skolkurator med ätstörningar? Vi är två socionomstudenter från Linköpings universitet som under våren ska skriva vårt examensarbete i socialt arbete. Vi är intresserade av att komma i kontakt med skolkuratorer som jobbar med högstadieelever för en enskild intervju kring det hälsofrämjande arbetet i skolan.

Syftet med vår studie är att analysera hur skolkuratorer beskriver möten med flickor i högstadiet som misstänks ha en ätstörning. Vi vill även analysera hur skolkuratorer ser på vikten av kunskaper och erfarenheter av ätstörningar i deras dagliga arbete. Med utgångspunkt i resultatet av denna studie är syftet även att åskådliggöra huruvida skolkuratorers kunskaper om ätstörningar behöver utökas för att vidareutveckla den hälsofrämjande roll som de kan ha gentemot denna målgrupp.

Intervjun beräknas ta cirka 45 minuter och kan ske på din arbetsplats eller i universitetets lokaler där vi kan ordna ett rum. Totalt kommer vi genomföra intervjuer med 8 personer.

Det som framkommer under intervjun kommer att hanteras enligt forskningsetiska riktlinjer, med krav på samtycke, information och anonymitet. Detta innebär bland annat att i det examensarbete vi kommer publicera lämnas inga uppgifter om vilka specifika arbetsplatser eller kuratorer vi besökt och intervjuat. Vi kommer således att aidentifiera varje informant som deltar i studien. Resultaten kommer att presenteras på ett sätt så att inga uppgifter kan spåras till någon enskild person. Om du väljer att delta i studien kan du när som helst under studiens gång välja att avbryta ditt deltagande. Ljudinspelning kommer ske under intervjun, denna ljudfil kommer raderas efter transkribering. De uppgifter som lämnas under intervjun kommer inte att utlånas eller användas för kommersiellt bruk.

Kontaktuppgifter

Är du intresserad av att delta i vårt examensarbete är du välkommen att kontakta någon av oss så bokar vi gemensamt in en tid som passar för intervju.

Om du har några frågor eller vill ha ytterligare information får du gärna ta kontakt med någon av oss. Du är också välkommen att kontakta vår handledare Annette Sverker.

Lina Bygdén
Mobil: 07XX – XX XX XX
E-mail: XXXXXXXX@student.liu.se

Isak Löfstrand
Mobil: 070 – XXX XX XX
E-mail: XXXXXXXX@student.liu.se

Annette Sverker
Adjungerad Universitetslektor
Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Linköpings Universitet
Mobil: 073- XXX XX XX
E-mail: XXXXXXXX@liu.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Innan intervjun påbörjas

Förklarar studiens syfte och nämner varför studien är viktig och redogör för relevansen av studien för det sociala arbetet.

Redogör för intervjuens upplägg

- Redogör för att tidsramen är 60 minuter men att det ses
- Nämner att det inte finns något "rätt" eller "fel" svar utan att vi är ute efter deras beskrivningar.
- Förklarar att en av oss kommer att ställa samtliga frågor och att vi kommer att ställa följdfrågor på de svar som vi får.
- Frågar om vi får spela in intervjun.

Redogör för definitioner och avgränsningar

- Definition av ätstörningar
- Redogör för att vi valt just tjejer som misstänks ha en ätstörning

Presenterar forskningsetiska krav

Informationskravet

Samtyckeskravet

Konfidentialitetskravet

Nyttjandekravet

Detta avsnitt avslutas med att fråga informanten om de har några frågor innan intervjun börjar.

Intervjufrågor

Bakgrund

Hur länge har du arbetat på denna arbetsplats/som kurator?

Har du tidigare arbetslivserfarenheter som liknar det du gör idag?

Vad har du för utbildning?

Kan du berätta lite om dina arbetsuppgifter?

Har du någon arbetsbeskrivning?

Erfarenheter av ätstörningar

I akademikerförbundet SSR:s policydokument för skolkuratorer står det att de ska uppmärksamma elever som far illa, elever i socialt utsatta sammanhang och elever som visar tecken på psykisk ohälsa.

Hur skulle du kunna få reda på att en tjej misstänks ha en ätstörning?

Har du stött på att en tjej i skolan misstänks ha en ätstörning?

- Om ja: Kan du ge ett exempel på hur en sådan situation skulle kunna se ut?
- Hur skulle du gå tillväga när du fått reda på detta?

- Om nej: Varför tror du att detta inte har hänt?

Har du erfarenheter av tjejer i skolan som har en ätstörning men som redan fått professionell hjälp med detta?

- Om ja: Vilken roll har du haft i denna situation?
- Om nej: Varför tror du att detta inte har hänt?

Hur tror du att dina erfarenheter kan påverka hur du går tillväga om du ställs inför en liknande situation i framtiden?

Vårt syfte med studien fokuserar mer på tjejer som misstänks ha en ätstörning. Har du någon erfarenhet av killar som har en ätstörning?

- Om ja: Upplever du att det finns en skillnad i tillvägagångssättet då det handlar om killar?
- Om nej: Varför tror du att detta inte har hänt?

Kunskaper och hälsofrämjande yrkesroll

Hur skulle du beskriva dina kunskaper om ätstörningar?

I akademikerförbundet SSR:s policydokument för skolkuratorer står det att skolkuratorer ska medverka till att skolan arbetar hälsofrämjande och förebyggande mot psykisk ohälsa.

Hur upplever du den här medverkan? Hur ser samarbetet ut mellan dig och andra på skolan i denna fråga?

Upplever du att du har de kunskaper som krävs för att medverka till detta arbete i förhållande till tjejer som misstänks ha en ätstörning?

Hur ser du på vikten av kunskaper om tjejer som misstänks ha en ätstörning i förhållande till denna hälsofrämjande roll?

Är det något du känner att du saknar eller känner att du behöver mer kunskap om?

Avslutning

Nu har vi ställt de frågor vi tänkte ställa till dig. Har du något tillägg till det vi diskuterat under intervjun eller är det något du skulle vilja ändra eller förtydliga? Finns det något ytterligare som du tänker på men som inte behandlades under intervjun?

Om det skulle vara så att du kommer på något i efterhand kan du höra av dig till oss via mail. Får vi höra av oss till dig om det skulle vara så att vi vill veta något mer eller för att få ett

förtydligande av något som sades under intervjun?
Tack så mycket för att du ställde upp för en intervju!